

eul_wid: sys-af

Συνέσιος ὁ Κυρηναῖος · Synesius of Cyrene

On Dreams

Περὶ Ἐνυπνίων

Period: Ὀψιμαρχία Late Antique

Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing

Domain: Φιλοσοφία Philosophy

Format: Πραγματεία Treatise

Affiliation: Neoplatonist

ΠΕΡΙ ΕΝΥΠΝΙΩΝ ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ Ἀρχαῖον οἶμαι καὶ λίαν Πλατωνικὸν ὑπὸ προσχήματι φαυλοτέρας ὑποθέσεως κρύπτειν τὰ ἐν φιλοσοφίᾳ σπουδαῖα, τοῦ μήτε τὰ μόλις εὑρεθέντα πάλιν ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι, μήτε μολύνεσθαι δήμοις βεβήλοις ἐκκείμενα.

Pro (t) τοῦτο τοίνυν ἐξηλώθη μὲν ὅτι μάλιστα τῷ παρόντι συγγράμματι· εἰ δὲ καὶ τούτου τυγχάνει, καὶ τὰ ἄλλα περιττῶς εἰς τὸν ἀρχαῖον τρόπον ἐξήσκηται, ἐπιγνοῖεν ἂν οἱ μετὰ φιλοσόφου φύσεως αὐτῷ συνεσόμενοι. ΠΕΡΙ ΕΝΥΠΝΙΩΝ Εἰ δέ εἰσιν ὕπνοι προφηται, καὶ τὰ ὄναρ θεάματα τοῖς ἀνθρώποις ὀρέγουσι τῶν ὕπαρ ἐσομένων αἰνίγματα, σοφοὶ μὲν ἂν εἶεν, σαφεῖς δὲ οὐκ ἂν εἶεν, ἢ σοφὸν αὐτῶν καὶ τὸ μὴ σαφές· κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισιν. ^[5]

1 (t) ἀπόνως μὲν γε τῶν μεγίστων τυγχάνειν θεῖόν ἐστιν ἀγαθόν· ἀνθρώποις δὲ οὐκ ἄρα ἀρετῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων καλῶν ἰδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν· μαντεία δὲ ἀγαθῶν ἂν εἴη τὸ μέγιστον· τῷ μὲν γὰρ εἰδέναι, καὶ ὅλως τῷ γνωστικῷ τῆς δυνάμεως, θεός τε ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπος διαφέρει θηρίου. ἀλλὰ θεῷ μὲν εἰς τὸ γινώσκειν ἢ φύσις ἀρκεῖ· ἀπὸ δὲ μαντείας ἀνθρώπῳ πολλαπλάσιον παραγίνεται τοῦ τῇ κοινῇ φύσει προσήκοντος. ὁ γὰρ πολὺς τὸ παρὸν μόνον οἶδε, περὶ δὲ τοῦ μήπω γενομένου στοχάζεται· ὁ δὲ Κάλχας εἰς ἄρα ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν Πανελλήνων μόνος ἠπίστατο, τὰ τ' ἐόντα, τὰ τ' ἐσόμενα, πρό τ' ἐόντα, καὶ Ὀμήρῳ δὲ ἄρα διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Διὸς γνώμης ἐξήπται τὰ τῶν θεῶν πράγματα, ὅτι πρότερος γέγονει καὶ πλείονα οἶδεν, αὐτῷ δὴπου τῷ πρεσβύτερος εἶναι. καὶ γὰρ τὴν ἡλικίαν εἰς τοῦτο οἶμαι συντείνειν τοῖς ἔπεσιν, ὅτι συμβαίνει διὰ τὸν χρόνον πλείω γινώσκειν, ἐπεὶ τὸ γινώσκειν ἦν ἄρα τὸ τιμιώτατον. εἰ δέ τις ὑφ' ἐτέρων ἐπὼν ἀναπείθεται τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Διὸς χειρῶν ἰσχὺν εἶναι λογίζεσθαι, ὅτι, φησί, βίη δ' ὄγε φέρτερος ἦεν, οὗτος φορτικῶς ὠμίλησε τῇ ποιήσει, καὶ ἀνῆκοός ἐστι τῆς κατ' αὐτὴν φιλοσοφίας, τοὺς θεοὺς οὐδὲν ἄλλο ἢ νοῦς λεγούσης. ταύτη τοι προσπερονᾷ πάλιν τῷ κατ' ἀλκὴν περιεῖναι, τὸ καὶ γενεῇ πρότερος, τὸν Δία νοῦν λέγων ἀρχεγονώτερον· νοῦ δὲ ἰσχύς τί ἂν ἄλλο ἢ φρόνησις εἴη; καὶ ὅστις οὖν θεὸς ὢν ἄρχειν ἀξιοῦται θεῶν, νοῦς ὢν, σοφίας περιουσία κρατεῖ, ὥστε καὶ τὸ βίη δ' ὄγε φέρτερος εἰς ταῦτο ἡμῖν τῷ πλείονα οἶδεν ἀνακάμπει καὶ περιστάται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς οἰκεῖος θεῷ, ὅτι πειράται σύνεγγυς εἶναι τῇ γνώσει, καὶ πραγματεύεται περὶ νόησιν, ἢ τὸ θεῖον οὐσίωται. Αὐταὶ μὲν ἀποδείξεις ἔστων τοῦ μαντείας ἐν τοῖς ἀρίστοις εἶναι τῶν ἐπιτηδευομένων ἀνθρώποις. ^[35]

² εἰ δὲ σημαίνει μὲν διὰ πάντων πάντα, ἅτε ἀδελφῶν ὄντων τῶν ἐν ἐνὶ ζῳῳ, τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι ταῦτα γράμματα παντοδαπά, καθάπερ ἐν βιβλίῳ, τοῖς οὖσι, τὰ μὲν Φοινίκια, τὰ δὲ Αἰγύπτια, καὶ ἄλλα Ἀσσύρια, ἀναγινώσκει δὲ ὁ σοφός· σοφὸς δὲ ὁ φύσει μαθὼν· καὶ ἄλλος ἄλλα, καὶ ὁ μὲν μᾶλλον, ὁ δὲ ἥττον, ὥσπερ ὁ μὲν κατὰ συλλαβὰς, ὁ δὲ ἀθρόαν τὴν λέξιν, ὁ δὲ τὸν λόγον ὁμοῦ—οὕτως ὁρῶσι σοφοὶ τὸ μέλλον, οἱ μὲν ἄστρα εἰδότες, ἄλλος τὰ μένοντα, καὶ ἄλλος τὰ πυρσὰ τὰ διαττοντα, οἱ δὲ ἐν σπλάγχνοις αὐτὰ ἀναγνόντες, οἱ δὲ ἐν ὀρνίθων κλαγγαῖς καὶ καθέδραις καὶ πτήσεσι· τοῖς δὲ καὶ τὰ καλούμενα σύμβολα τῶν ἐσομένων ἐστὶν ἀρίδηλα γράμματα, φωναί τε καὶ συγκυρήσεις ἐπ’ ἄλλῳ γενόμεναι, σημαντικῶν ὄντων ἅπασι πάντων, ὥστ’ εἰ σοφία παρ’ ὀρνισιν ἦν, τέχνην ἂν ἐξ ἀνθρώπων, ὥσπερ ἡμεῖς ἐξ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ ἐσόμενον συνεστήσαντο. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐκείνοις, ὥσπερ ἡμῖν ἐκείνοι, πάννεοι καὶ προπάλαιοι καὶ πανδέξιοι. ἔδει γάρ, οἶμαι, τοῦ παντὸς τούτου συμπαθοῦς τε ὄντος καὶ σύμπνου τὰ μέλη προσήκειν ἀλλήλοις, ἅτε ἐνὸς ὅλου μέλη τυγχάνοντα. καὶ μὴ ποτε αἱ μάγων ἵυγγες αὐταὶ καὶ γὰρ θέλγεται παρ’ ἀλλήλων ὥσπερ σημαίνεται καὶ σοφὸς ὁ εἰδὼς τὴν τῶν μερῶν τοῦ κόσμου συγγένειαν. ἔλκει γὰρ ἄλλο δι’ ἄλλου, ἔχων ἐνέχυρα παρόντα τῶν πλεῖστον ἀπόντων, καὶ φωνὰς καὶ ὕλας καὶ σχήματα· ὥσπερ ἐν ἡμῖν σπλάγχνου παθόντος ἄλλο συμπέπονθε, καὶ τὸ τοῦ δακτύλου κακὸν εἰς τὸν βουβῶνα ἀπερείδεται, πολλῶν τῶν μεταξὺ μὴ παθόντων· ἐνὸς γὰρ ἦν ἄμφω ζῶου, καὶ ἔστιν αὐτοῖς τι μᾶλλον ἐτέρων πρὸς ἄλληλα. καὶ δὴ καὶ θεῶ τινι τῶν εἴσω τοῦ κόσμου λίθος ἐνθένδε καὶ βοτάνη προσήκει, οἷς ὁμοιοπαθῶν εἴκει τῇ φύσει καὶ γοητεύεται, ὥσπερ ὁ τὴν ὑπάτην ψήλας οὐ τὴν παρ’ αὐτήν, τὴν ἐπόγδοον, ἀλλὰ τὴν ἐπιτρίτην καὶ τὴν νήτην ἐκίνησεν. τοῦτο μὲν ἤδη τῆς προγενεστέρας ἐστὶν ὁμονοίας· ἔστι γὰρ τις ὡς ἐν συγγενείᾳ τοῖς μέρεσι καὶ διχόνοια· οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ κόσμος τὸ ἀπλῶς ἓν, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἓν. καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ μέρος μέρει προσήγορα καὶ μαχόμενα, καὶ τῆς στάσεως αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ παντὸς ὁμόνοιαν συμφωνούσης, ὥσπερ ἡ λύρα σύστημα φθόγγων ἐστὶν ἀντιφώνων τε καὶ συμφώνων· τὸ δ’ ἐξ ἀντικειμένων ἓν, ἁρμονία καὶ λύρας καὶ κόσμου. Ἀρχιμήδης μὲν οὖν ὁ Σικελὸς ἦτει χωρίον ἔξω τῆς γῆς, ὡς ἑαυτὸν ἀντιταλαντεύσων ὅλη τῇ γῇ· ἐν αὐτῇ γὰρ ὦν οὐκ ἔχειν ἔφη δύναμιν πρὸς αὐτήν. ^[40]

³ ὁ δὲ ὅτι οὖν περὶ τὴν φύσιν τοῦ κόσμου σοφός, ἔξω τεθείς, οὐκ ἂν ἔτ’ ἔχοι τῇ σοφίᾳ τι χρῆσασθαι· αὐτῷ γὰρ ἐπ’ αὐτὸν χρῆται. διεσπασμένης οὖν τῆς συνεχείας μάτην ἂν ἴδοι, καὶ ἄψυχα ἂν κατασημαίνοιτο σύμβολα. καὶ ὅσον γὰρ ἔξω τοῦ κόσμου θεῖόν ἐστιν, ἅπαν ἐστὶν ἀγοήτευτον· ... ὁ δ’ ἀφήμενος οὐκ ἀλεγίζει, οὐδ’ ὄθεται. ἡ γὰρ νοῦ φύσις ἀμείλικτος· τὸ δὲ παθητικόν ἐστι τὸ θελγόμενον. τὸ μὲν δὴ πλάτος ἔν τε μαντείαις καὶ τελεταῖς, ἡ τῶν ἐν κόσμῳ παρέχεται πληθὺς καὶ συγγένεια, διαστάντων μὲν ἡ πληθὺς, ἐνὸς δὲ ὄντων συγγένεια. καὶ τελετὰς μὲν, ἀλλὰ μηδὲ ὁ λόγος κινεῖτω, νόμῳ πολιτείας πειθόμενος· μαντικὴν δὲ ἀνεμέσητον ἀποδέξασθαι. Καὶ δὴ τὸ ὅλον αὐτῆς ἐκ τῶν ἐνόντων ἐγκεκωμιάσται. τὸ δὲ νῦν ἔχον ἔστι τὴν ἀρίστην ἀποτεμώμενον ἐμφιλοχωρῆσαι τῷ περὶ αὐτὴν σκέμματι, χαρακτηῖρα κοινὸν ἐπὶ πάσαις ἔχοντα τὴν ἀσάφειαν, ὡς μηδεμιᾶς ἀξιοῦν ἔλεγχον εἶναι τὸ ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ φύσει θεωρούμενον. ὁ δὲ λόγος ἐδείκνυ καὶ τοῦτο σεμνόν, ὥσπερ ἐν τελεταῖς τὸ ἀπόρρητον. οὕτως οὐδὲ τὰ χρηστήρια πᾶσι συνετὰ φθέγγεται, καὶ Λοξίας ἐκεῖθεν ὁ Πυθοῖ χρησμοδός, ὃ τι τὸ ξύλινον τεῖχος, ὃ τοῖς Ἀθηναίοις ὁ θεὸς ἐδίδου σωτήριον, μάτην ἂν ἤκουσεν ἐκκλησιάζων ὁ δῆμος, εἰ μὴ Θεμιστοκλῆς ἀνέγνω τοῦ χρησμοῦ τὴν διάνοιαν. ὥστε οὐδὲ ἐνταῦθα γε ἀπόβλητος ἢ διὰ τῶν ὕπνων ἂν εἴη μαντεία, κοινήν ἔχουσα πρὸς τε τὰ ἄλλα καὶ πρὸς τοὺς χρησμοὺς τὴν ἐπίκρυψιν. Ἐπιθετόν δὲ μάλιστα μαθήσεων ταύτη, ὅτι παρ’ ἡμῶν αὕτη, καὶ ἔνδοθεν, καὶ ἰδία τῆς ἐκάστου ψυχῆς. ^[25]

⁴ νοῦς μὲν γὰρ ἔχει τὰ εἶδη τῶν ὄντων, ἀρχαία φιλοσοφία φησί. προσθειήμεν δ’ ἂν ἡμεῖς, ὅτι καὶ τῶν γινομένων ψυχῇ· ἐπειδὴ λόγος ἐστὶ νῶ πρὸς ψυχὴν, ὅστις τῷ ὄντι πρὸς τὸ γινόμενον.

ἐναλλάξ οὖν πρῶτῳ πρὸς τρίτον, καὶ δευτέρῳ πρὸς τέταρτον· καὶ ἀνάπαλιν λαβόντες, οὐδὲν ἤττον ἂν ἀληθεύοιμεν ὅροις ἐπιστήμης ἐπόμενοι. οὕτως ἂν ἀποδεδειγμένον εἴη τὸ ὑφ' ἡμῶν ἀξιούμενον, ὅτι τὰ εἶδη τῶν γινομένων ἔχει ψυχὴ· ἔχει μὲν οὖν πάντα, προβάλλει δὲ τὰ προσήκοντα, καὶ ἐνοπτρίζει τὴν φαντασίαν, δι' ἧς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐκεῖ μενόντων ἴσχει τὸ ζῶον. ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοῦ νοῦ τῶν ἐνεργειῶν ἐπαίτομεν, πρὶν τῷ κοινῷ τὴν ἐπιστατικὴν δύναμιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ τὸ μὴ εἰς ἐκείνην ἦκον λανθάνει τὸ ζῶον, οὕτως οὐδὲ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ ψυχῇ τὴν ἀντίληψιν ἴσχομεν, πρὶν εἰς φαντασίαν ἦκειν αὐτῶν ἐκμαγεῖα. καὶ ἔοικεν αὕτη ζωὴ τις εἶναι μικρὸν ὑποβάσσα, καὶ ἐν ιδιότητι φύσεως στάσσα. αἰσθητήριά γέ τοι πάρεστι κατ' αὐτήν. καὶ γὰρ χρώματα ὁρῶμεν, καὶ ψόφων ἀκούομεν, καὶ ἀφῆς πληκτικωτάτην ἀντίληψιν ἴσχομεν, ἀνενεργήτων ὄντων τῶν ὀργανικῶν μορίων τοῦ σώματος. καὶ μὴ ποτε ἱερώτερον τοῦτο γένος αἰσθήσεως. κατ' αὐτό γέ τοι καὶ θεοῖς τὰ πολλὰ συγγινόμεθα νουθετοῦσι καὶ χρώσι καὶ τᾶλλα προμηθευμένοις. ὥστε εἰ μὲν τῷ γέγονε θησαυρὸς ὕπνου δῶρον, οὐκ ἐν θαυμαστοῖς ἄγω· οὐδ' εἴ τις καταδαρθῶν ἄμουςος, ἔπειτα ἐντυχὼν ὄναρ ταῖς μουσαῖς, καὶ τὰ μὲν εἰπὼν, τὰ δὲ ἀκούσας, ποιητὴς ἐστί δεξιός, ὥσπερ ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος ἦνεγκεν, οὐδὲ τοῦτο τῶν λῖαν ἐστὶ παραδόξων. ἐγὼ δ' ἔγωγε καὶ ἐπιβουλὰς καταμηνυθείσας, καὶ ὅσοις ὕπνος ἰατρὸς ἐξάντη τὴν νόσον ἐποίησεν, ἀλλ' ὅταν εἰς τὰς τελεωτάτας τῶν ὄντων ἐποψίας ὁδὸν ἀνοίξῃ τῇ ψυχῇ τῇ μὴ ὀρεχθείσῃ ποτέ, μηδὲ εἰς νοῦν βαλομένη τὴν ἄνοδον, τοῦτο ἂν εἴη τὸ ἐν τοῖς οὖσι κορυφαιότατον, φύσεως ὑπερκύψαι, καὶ συνάψαι τῷ νοητῷ τὸν ἐς τοσοῦτο πεπλανημένον, ὥς μὴ ὅθεν ἦλθεν εἰδέναι. εἰ δέ τις μέγα μὲν οἶεται τὴν ἀναγωγὴν, φαντασίᾳ δὲ ἀπιστεῖ, μὴ τοι καὶ κατ' αὐτήν ποτε πορισθῆναι τὴν εὐδαίμονα συναφὴν, ἀκουσάτω τῶν ἱερῶν λογίων, ἃ λέγει περὶ διαφόρων ὁδῶν. μετὰ δὴ τὸν ὅλον κατάλογον τῶν οἴκοθεν εἰς ἀναγωγὴν ἀφορμῶν, καθ' ὃν ἔξεστι τὸ ἐνδοθεν σπέρμα αὐξῆσαι· τοῖς δὲ (φησί) διδασκτὸν ἔδωκε φάους γνῶρισμα λαβέσθαι· τοὺς δὲ καὶ ὑπνῶντας ἐξ ἑνεκάρπισεν ἀλκῆς. ὁρᾷς; ἀντιδιέστειλεν εὐμοιρίας μαθήσεων. ὁ μὲν ὕπαρ, φησὶν, ὁ δὲ ὄναρ διδάσκεται· ἀλλ' ὕπαρ μὲν ἄνθρωπός ἐστιν ὁ διδάσκων· τὸν ὑπνῶντα δὲ θεὸς ἐξ ἑνεκάρπισεν ἀλκῆς, ὥς ταῦτόν εἶναι τὸ μανθάνειν τε καὶ τυγχάνειν· τὸ γὰρ ἐγκαρπίσαι καὶ πλεον ἐστὶ τοῦ διδάξαι. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡμῖν παρειλήφθω παραστατικὸν τῆς ἀξίας τῆς κατὰ τὴν ἐν φαντασίᾳ ζωὴν πρὸς τοὺς ἀπογινώσκοντας αὐτῆς καὶ τὰ ἐλάττω· ὥς οὐδὲν θαῦμα οὕτω γινώσκειν ὑπὸ περιττῆς σοφίας προστετηκότας τοῖς ὑπὸ τῶν λογίων ἀποκηρύκτοις. ^[5]

- ⁵ φησὶ γάρ, οὐ θυσιῶν σπλάγχνων τε τομαί· τάδ' ἀθύρματα πάντα, καὶ φεύγειν αὐτὰ παρακελεύεται· οἱ δέ, ἅτε ὄντες ὑπὲρ τὸ πλῆθος, τέχνας μὲν ἐπὶ τὸ ἐσόμενον ἄλλος ἄλλας ἀπολαβόντες, ἀξιοῦσιν ἐργάζεσθαι· ὀνειρῶν δὲ ὑπερορῶσιν ὥς προὔπτου πράγματος, οὗ μέτεστιν ὁμοτίμως ἀμαθεῖ τε καὶ σοφῷ. τί οὖν, εἰ ταύτῃ σοφός, ὅτι τοῦ κοινοῦ πλεον τυγχάνει; τοιγάρ τοι καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, καὶ τούτων γε μᾶλλον τὰ μέγιστα, κοινότατα πρόκεινται. ἡλίου γὰρ οὔτε θεσπεσιώτερον ἐν τοῖς ὁρωμένοις οὐδὲν οὔτε δημοσιώτερον. εἰ δὲ τὸ αὐτοπτῆσαι θεὸν χρῆμα εὐδαιμον, τὸ διὰ φαντασίαν ἐλεῖν πρεσβυτέρας αὐτοψίας ἐστίν. αἰσθησις γὰρ αἰσθήσεων αὕτη, ὅτι τὸ φανταστικὸν πνεῦμα κοινότατόν ἐστιν αἰσθητήριον καὶ σῶμα πρῶτον ψυχῆς. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐνδομυχεῖ καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχει τοῦ ζώου καθάπερ ἐξ ἀκροπόλεως· περὶ γὰρ αὐτὸ πᾶσαν τὴν τῆς κεφαλῆς πραγματείαν ἢ φύσις ὠκοδομήσατο. ἀκοή δὲ καὶ ὄψις οὐκ εἰσὶν αἰσθήσεις, ἀλλ' αἰσθήσεως ὄργανα τῆς κοινῆς ὑπηρετίδες, οἷον πυλωροὶ τοῦ ζώου διαγγέλλουσαι τῇ δεσποίνῃ τὰ θύραθεν αἰσθητά, ὑφ' ὧν θυροκοπεῖται τὰ ἔξωθεν αἰσθητήρια. καὶ ἡ μὲν ἅπασι τοῖς μέρεσιν αὐτῆς αἰσθησίς ἐστιν ἐντελής· ὅλῳ τε γὰρ ἀκούει τῷ πνεύματι, καὶ ὅλῳ βλέπει, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δύναται· διανέμει δὲ τὰς δυνάμεις ἄλλην κατ' ἄλλο, καὶ προὔκυψαν ἐκ τοῦ ζώου χωρὶς ἐκάστη, καὶ εἰσὶν οἷον εὐθειαί τινες ἐκ κέντρου ῥυεῖσαι καὶ εἰς τὸ κέντρον συννεύουσαι, μία μὲν πᾶσαι κατὰ τὴν κοινὴν ρίζαν, πολλαὶ δὲ κατὰ τὴν πρόοδον.

ζωωδεστάτη μὲν οὖν ἢ διὰ τῶν προβεβλημένων ὀργάνων αἴσθησις, οὐδὲ αἴσθησις οὕσα πρὶν ἐπὶ τὴν πρώτην φθάσῃ· ἢ θειοτέρα δὲ καὶ ψυχῇ προσεχής, ἢ ἄμεσος αἴσθησις. Εἰ δὲ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις διὰ τὸ γινώσκειν τιμῶντες, ὅτι μάλιστα ἴσμεν ἃ τεθεάμεθα, φαντασίαν ἀποσκορακίζοιμεν ὡς ἀπιστοτέραν αἰσθήσεως, εἰκόκαμεν ἐπιλαθομένους, ὅτι μηδὲ ὀφθαλμὸς ἅπαντα ἀληθῆ δείκνυσιν, ἀλλ' ὁ μὲν οὐδὲ δείκνυσιν, ὁ δὲ ψεύδεται, καὶ παρὰ τὴν φύσιν τῶν ὀρωμένων, καὶ δι' ὧν ὁρᾶται. ^[5]

6 ταῖς γὰρ ἀποστάσεσιν ἐλάττω καὶ μείζω ταῦτα, καὶ τὰ καθ' ὕδατος μείζω· ἢ δὲ κώπη κεκλασμένη προσπίπτει· καὶ παρὰ τὴν ἀδυναμίαν τὴν αὐτοῦ αὐτὸ τὸ ὄμμα· λημῶν γὰρ συγκεχυμένα καὶ ἀδιάκριτα δείκνυσιν. καὶ ὅστις οὖν τὸ φανταστικὸν πνεῦμα νοσεῖ, μὴ ἀπαιτεῖτω σαφῆ μηδὲ εἰλικρινῆ τὰ θεάματα· ἥτις δὲ αὐτοῦ νόσος, καὶ οἷς λημᾶ καὶ παχύνεται, καὶ οἷς καθαίρεται καὶ ἀπειλικρινεῖται καὶ εἰς τὴν φύσιν ἐπάνεισι, τῆς ἀπορρήτου φιλοσοφίας πυνθάνου, ὑφ' ἧς καὶ καθαιρόμενον διὰ τελετῶν, ἔνθεον γίνεται. αἱ τε εἰσκρίσεις πρὶν τὸν θεὸν ἐπεισαγαγεῖν τὸ φανταστικόν, ἐκθέουσι. καὶ ὅστις αὐτὸ διὰ τοῦ κατὰ φύσιν βίου τηρεῖ καθαρὸν, ἐτοίμῳ χρήται, ὡς ταύτῃ πάλιν εἶναι κοινότατον· ἐπάγει γὰρ τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ψυχικῆς διαθέσεως, καὶ οὐκ ἀσύμπαθές ἐστι καθ' αὐτό, καθάπερ τὸ ὀστρεῶδες περίβλημα. ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ ἀντίθεσιν ἔχει πρὸς τὰς ἀμείνους τῆς ψυχῆς διαθέσεις. ἀλλὰ τοι τὸ πρῶτον αὐτῆς καὶ ἴδιον ὄχημα, ἀγαθονομένης μὲν λεπτύνεται καὶ ἀπαιθεροῦται, κακονομένης δὲ παχύνεται καὶ γεοῦται. ὅλως γὰρ τοῦτο μεταίχιμὸν ἐστὶν ἀλογίας καὶ λόγου, καὶ ἀσωμάτου καὶ σώματος, καὶ κοινὸς ὁρος ἀμφοῖν· καὶ διὰ τούτου τὰ θεῖα τοῖς ἐσχάτοις συγγίνεται. ταύτῃ καὶ χαλεπὸν ἐστὶν αἰρεθῆναι διὰ φιλοσοφίας τὴν φύσιν αὐτοῦ. ἐρανίζεται γὰρ τι προσῆκον ὡς ἐκ γειτόνων ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, καὶ φαντάζεται μιᾶ φύσει τὰ τοσοῦτον ἀπωκισμένα. Τό γέ τοι πλάτος τῆς φανταστικῆς οὐσίας ἐξέχεεν ἢ φύσις εἰς πολλὰς μοίρας τῶν ὄντων. ^[30]

7 καταβαίνει γέ τοι μέχρι ζώων, οἷς οὐκέτι πάρεστι νοῦς, οὐδέ ἐστὶν ὄχημα τότε θειοτέρας ψυχῆς, ἀλλ' αὐτὴ ταῖς ὑποκειμέναις δυνάμεσιν ἐποχεῖται, αὐτὴ λόγος οὕσα τοῦ ζώου, καὶ πολλὰ κατ' αὐτὴν φρονεῖ τε καὶ πράττει δεόντως. καθαίρεταί γέ τοι καὶ ἐν ἀλόγοις, ὡς εἰσφρεῖσθαί τι κρεῖττον· γένῃ τε ὅλα δαιμόνων οὐσίωται τῇ τοιαύτῃ ζωῇ· ἐκεῖνα μὲν γὰρ καθ' ὅλον αὐτῶν τὸ εἶναι, εἰδωλικά τε ὄντα καὶ τοῖς γινομένοις ἐμφανταζόμενα, ἀνθρώπῳ δὲ τὰ πολλὰ καθ' αὐτὴν καὶ μόνην, ἢ μεθ' ἑτέρου πλείονα. τὰς γὰρ νοήσεις οὐκ ἀφαντάστους ποιοῦμεθα, πλὴν εἰ δὴ τις ἐν ἀκαρεῖ ποτε ἐπαφὴν ἔσχεν εἰδους ἀύλου· τὸ δὲ ὑπερκύψαι φαντασίαν χαλεπὸν οὐχ ἦττον ἢ εὐδαιμον· νοῦς γάρ, φησί, καὶ φρόνησις ἀγαπητὸν ὄτῳ καὶ εἰς γῆρας ἀφίκοιντο, τὴν ἀφάνταστον λέγων· ὡς ἢ γε προβεβλημένη ζωὴ φαντασίας ἐστὶν ἢ νοῦ φαντασίᾳ χρωμένου. τό γέ τοι πνεῦμα τοῦτο τὸ ψυχικόν, ὃ καὶ πνευματικὴν ψυχὴν προσηγόρευσαν οἱ εὐδαιμόνες, καὶ θεὸς καὶ δαίμων παντοδαπὸς καὶ εἰδωλον γίνεται, καὶ τὰς ποινὰς ἐν τούτῳ τίνει ψυχῇ χρησμοί τε γὰρ ὁμοφωνοῦσι περὶ αὐτοῦ, ταῖς ὄναρ φαντασίαις τὴν ἐκεῖ διεξαγωγὴν τῆς ψυχῆς προσεικάζοντες, καὶ φιλοσοφία συντίθεται παρασκευὰς εἶναι δευτέρων βίων τοὺς πρώτους, τῆς τε ἀρίστης ἕξεως ἐν ψυχαῖς ἐλαφρίζουσας αὐτὸ καὶ ἐναπομοργνυμένης κηλῖδα τῆς χείρονος. ὁλκαῖς οὖν φυσικαῖς ἢ μετέωρον αἴρεται διὰ θερμότητα καὶ ξηρότητα· καὶ τοῦτο ἄρα ἡ ψυχῆς πτέρωσις (τό τε αὖτ' [ξηρὴ] ψυχὴ σοφὴ, πρὸς οὐδὲν ἄλλο τῷ Ἡρακλείτῳ τεῖνον εὐρίσκομεν)· ἢ παχὺ καὶ ὑγρὸν γινόμενον τοῖς χηραμοῖς τῆς γῆς ἐνδύεται, ῥοπῇ φυσικῇ φωλεῦον καὶ ὠθούμενον εἰς τὴν κατάγαιον χώραν· τόπος γὰρ οὗτος οἰκειότατος ὑγροῖς πνεύμασι. κάκεῖ μὲν κακοδαίμων τε καὶ ποيناῖος ὁ βίος· ἕξεσι δὲ χρόνῳ καὶ πόνῳ καὶ βίοις ἄλλοις καθηραμένην ἀναδύναται. γενομένη γὰρ ἀμφίβιον δίαυλον θεῖ, καὶ παρὰ μέρος ὁμιλεῖ τοῖς χείροσι καὶ τοῖς κρεῖττοσιν· ἢν δανεῖζεται μὲν ἀπὸ τῶν σφαιρῶν ἢ πρώτη ψυχὴ κατιοῦσα, κάκεῖνης ὥσπερ σκάφους ἐπιβάσα, τῷ σωματικῷ κόσμῳ συγγίνεται. ἀγῶνα δὲ ἀγωνίζεται τοῦτον ἢ συναναγαγεῖν, ἢ μὴ τοι συγκαταμεῖναι· μόλις μὲν γάρ, ἀλλὰ γένοιτ' ἂν ἀφεῖναι μὴ

συνεπόμενον· οὐ γὰρ θέμις ἀπιστεῖν ἐγνωσμένων τῶν τελετῶν· αἰσχρὰ δ' ἂν ἐπάνοδος γένοιτο μὴ ἀποδιδούσαις τὸ ἀλλότριον, ἀλλὰ περὶ γῆν ἀπολιπούσαις ὅπερ ἄνωθεν ἠρανίσαντο. καὶ τοῦτο μὲν ἐνὶ καὶ δευτέρῳ δῶρον ἂν γένοιτο τελετῆς καὶ θεοῦ· φύσιν δὲ ἔχει τὴν ἅπαξ ἐγκεκεντρισμένην εἰς αὐτὸ ψυχὴν ἢ ὁμορροθεῖν, ἢ ἔλκειν, ἢ ἔλκεσθαι· πάντως γε μέντοι συνεῖναι μέχρι τῆς ὅθεν ἦλθεν ἐπανόδου. ὥστε καὶ βριθὸν ὑπὸ κάκης συγκατασπᾶ τὴν ἐφεῖσαν αὐτῷ βαρυνθῆναι ψυχὴν. καὶ τοῦτ' ἔστιν ᾧ δεδίδτεται τὰ λόγια τὸ νοερὸν ἐν ἡμῖν σπέρμα· μὴδὲ κάτω νεύσης εἰς τὸν μελαναυγέα κόσμον, ᾧ βυθὸς αἰὲν ἄπιστος ὑπέστρωται καὶ αἰεδῆς, ἀμφικνεφῆς, ῥυπόων, εἰδωλοχαρῆς, ἀνόητος. ^[45]

7 (50)

νῷ γὰρ πῶς καλὸν βίος ἔμπληκτος καὶ ἀνόητος; τῷ δὲ εἰδῶλῳ, διὰ τὴν ποιὰν τότε τοῦ πνεύματος σύστασιν, ἢ κάτω χώρα προσήκει· ὁμοίῳ γὰρ τὸ ὅμοιον ἡδεταί. Εἰ δὲ ἐν ἑξ ἀμφοῖν τῷ συνδυασμῷ γίνεται, καὶ ὁ νοῦς ἂν ἐμβαπτισθεῖ τῷ ἡδεσθαι.

8

καίτοι τοῦτο κακῶν ἂν εἴη τὸ ἔσχατον, μὴδ' ἐπαίειν κακοῦ παρόντος· τοῦτο γάρ ἐστι μὴδ' ἀναδύναι ζητούντων, ὥσπερ ὁ σκίρρος τῷ μηκέτι λυπεῖν οὐδὲ ὑπομιμνήσκει τοῦ σώζεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο ἀναγωγὸν ἢ μετάνοια. ὁ γὰρ τὰ ἐν οἷς ἐστι δυσχεραίνων, φυγὴν μηχανᾶται· καὶ καθαρμοῦ τὸ μέγιστον μέρος ἢ βούλησις· ταύτη γὰρ ὁρέγει χεῖρα τὰ δρώμενά τε καὶ τὰ λεγόμενα· ἀπούσης δὲ ἄψυχος ἅπασα καθαρτικὴ τελετή, κολοβὸς οὖσα τοῦ μεγίστου συνθήματος. καὶ διὰ τοῦτο τῇδε τε κάκει χρειαν τὴν μεγίστην τε καὶ ἀρίστην τῇ τάξει τῶν ὄντων αἱ κρίσεις παρέχονται, τὸ λυπηρὸν ἀντεισάγουσαι καὶ τῆς ἐμπλήκτου χαρᾶς τὴν ψυχὴν ἐκκαθαίρουσαι· αἱ τε παρ' ἀξίαν καλούμεναι συμφοραὶ μέγα μέρος συμβάλλονται πρὸς τὸ λῦσαι τὴν σχέσιν, ἣν ἔχομεν πρὸς τὰ τῇδε. καὶ ἡ πρώτη πρόνοια διὰ τούτων εἰσάγεται τοῖς ἔχουσι νοῦν, δι' ὧν τοῖς οὐκ ἔχουσιν ἀπιστεῖται. ὥς οὐκ ἔστιν ὅπως ποτ' ἂν ἀποστραφεῖ τὴν ὕλην ψυχὴ μὴδενὶ κακῷ περὶ τὰ τῇδε προσκόπτουσα. διὸ τὰς πολυθρυλήτους εὐτυχίας οἶεσθαι δεῖ λόχον ἐπὶ ψυχᾶς ἐξευρῆσθαι τοῖς ἐφόροις τῶν κάτω. ὥσθ' ὅτι μὲν ἂν ἐξελθούσαις γένοιτο πόμα λήθαιον, ἄλλος εἰπάτω· εἰσελθούσῃ δὲ εἰς τὸν βίον ψυχῇ λήθαιον ὁρέγεται πόμα τὸ τῇδε ἡδὺ καὶ μειλίχιον. θῆσσα γὰρ κατιοῦσα τὸν πρῶτον βίον ἐθελοντῆς ἀντὶ τοῦ θητεῦσαι δουλεύει· ἀλλὰ ἐκεῖνο μὲν ἦν λειτουργίαν τινὰ ἐκπλῆσαι τῇ φύσει τοῦ κόσμου, θεσμῶν Ἀδραστείας ἐπιταττόντων. γοητευθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν δώρων τῆς ὕλης, πάθος πέπονθε παραπλήσιον ἐλευθέρους ἐπὶ συγκείμενον χρόνον μεμισθωμένοις, οἳ κάλλει θεραπαίνης ἐνσχεθέντες μένειν ἐθέλουσι, τῷ κυρίῳ τῆς ἐρωμένης δουλεύειν ὁμολογήσαντες. καὶ ἡμεῖς ἐοίκαμεν, ὅταν ποτ' ἀπὸ βαθείας τῆς γνώμης ἡσθῶμεν ἐπὶ τῷ τῶν περὶ σῶμά τε καὶ θυραίων, ἀγαθῶν εἶναι δοκούντων, ὁμολογεῖν τῇ φύσει τῆς ὕλης, ὅτι καλή· ἢ δὲ τὴν συγκατάθεσιν ἡμῶν γραμματεῖον ἀπόρρητον δέχεται, κἂν ἀποχωρῆσαι ὥς ἐλεύθεροι βουλευσώμεθα, φυγάδας εἶναί φησι καὶ ἐπανάγειν πειρᾶται, καὶ ὥς δραπετευόντων ἀντιλαμβάνεται, τὸ γραμματεῖον ἐπαναγινώσκουσα. τότε δὴ καὶ μάλιστα ῥώμης τε δεῖ τῇ ψυχῇ καὶ ἄρωγοῦ τοῦ θεοῦ· ὥς οὐ φαῦλος ἀγὼν ὁμολογίαν ἑαυτοῦ παραγράφασθαι, τυχὸν δὲ καὶ βιάσασθαι. ποιναί τε γὰρ ὑλαῖαι τότε δὴ καὶ παρ' εἰμαρμένην κινοῦνται κατὰ τῶν ἀφηνιασάντων πρὸς τοὺς νόμους αὐτῆς· καὶ τοῦτο ἄρα αἱ καλούμεναι πεῖραι, ἃς Ἡρακλέα τε ἀνατληναί φασιν ἱεροὶ λόγοι, καὶ εἰ δὴ τις ἕτερος ἐλευθερίᾳ κατὰ τὸ καρτερὸν ἐπεχείρησε, μέχρις ἂν ἐκεῖ τὸ πνεῦμα διαβιβάσῃ, οὗ μὴ φθάνωσιν αἱ χεῖρες τῆς φύσεως. εἰ δὲ ἐντὸς ὄρων τὸ ἄλμα γένοιτο, κατασπᾶται, καὶ δεῖ βαρυτέρων ἀγώνων· ἀφειδεῖ γὰρ ὥς ἀλλοτρίων ἦδη· κἂν ἀπογνῶ τῆς ἀνόδου, δίκας αἰτεῖ τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ προβάλλει βίους οὐκ ἀπ' ἀμφοῖν ἔτι τῶν πίθων, οὓς Ὀμηρος ἀπορρήτως αἰνίττεται μερίδας εἶναι δύο τῆς ὕλης· καὶ ὁ Ζεὺς αὐτῷ κατ' ἐκεῖνο τῶν ἐπῶν θεὸς ὑλάρχιός ἐστι, τοῦ διττοῦ τῆς εἰμαρμένης διανομέυς, παρ' οὗ τὸ μὲν ἀγαθὸν οὐδέποτε ἀνεπίμικτον, ἦδη δὲ τις ἀκράτου μετέσχε τοῦ χείρονος. ^[45]

8 (50)

ὅλως δὲ οἱ βίοι πάντες ἐν πλάνῃ, τῇ μὴ μετὰ τὴν πρώτην κάθοδον ἀναδραμούση. Θεὰ δὲ πόσω τῷ μέσω τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐμπολιτεύεται.

9 ῥεψάσης μὲν κάτω ψυχῆς, ἔλεγεν ὁ λόγος, ὅτι ἐβαρύνθη τε καὶ ἔδω, μέχρις ἐγκύρση τῷ μελαναυγεῖ καὶ ἀμφικνεφεῖ χώρῳ· ἀνιούση δὲ συνέπεται μέχρις οὗ δύναμις ἔπεσθαι· δύναται δὲ μέχρις ἂν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον ἦκη. ἄκουε γὰρ καὶ περὶ τούτου τῶν λογίων λεγόντων· οὐδὲ τὸ τῆς ὕλης κρημνῶ σκύβαλον καταλείψει, ἀλλὰ καὶ εἰδῶλῳ μερὶς εἰς τόπον ἀμφιφάοντα· οὗτος δὲ ἀντίθεσιν ἔχει πρὸς τὸν ἀμφικνεφεῖ. καίτοι τι καὶ πλέον τις ἂν ἐν τούτοις ὀξυωπήσειεν· οὐ γὰρ μόνην εἰς τὰς σφαίρας ἀνάγειν ἔοικε τὴν ἐκεῖθεν ἤκουσαν φύσιν, ἀλλὰ εἴ τι καὶ τῆς πυρὸς καὶ τῆς ἀέρος ἀκρότητος εἰς τὴν εἰδωλικὴν φύσιν ἔσπασε κατιοῦσα, πρὶν τὸ γήινον ἀμφιέσασθαι κέλυφος, καὶ τοῦτο, φησί, τῇ κρεῖττονι μερίδι συναναπέμπει· ὕλης γὰρ σκύβαλον οὐκ ἂν εἴη τὸ θεσπέσιον σῶμα. καὶ λόγον δ' ἂν ἔχοι τὰ κοινωνήσαντα φύσεως καὶ εἰς ἓν συντελέσαντα μήτοι παντάπασιν ἄσχετα εἶναι, καὶ μάλιστα οἷς ἐκ γειτόνων ἡ χώρα, καθάπερ πῦρ ἐφεξῆς ἐστὶ τῷ κύκλῳ σώματι, καὶ οὐχ ὥσπερ γῆ τῶν ὄντων τὸ ἔσχατον. εἰ δὲ τὰ κρεῖττω τοῖς χείροσιν εἴξαντα τῆς κοινωνίας ἀπέλαυσε καὶ συνετέλεσεν εἰς ἴλυν σῶμα ἀκήρατον, ὥσπερ ἰδιοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ παραχωρηθέντως ἐν τῇ συνόδῳ κρατεῖν, τάχ' ἂν καὶ τὰ χεῖρω μὴ ἀντιτείναντα πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' εὐήνια καὶ καταπειθῇ, αὐτὰ τε ὁμαρτήσαντα, καὶ τὴν μέσσην φύσιν ἀπερίσπαστον παρασχόμενα τῇ τῆς πρώτης ἡγεμονίᾳ, συνεζαιθεροῖτο ἂν καὶ συναναπέμποιτο, εἰ μὴ μέχρι παντός, ἀλλὰ τοι διαβαίνοι τὴν τῶν στοιχείων ἀκρότητα, καὶ γεύσαιτ' ἂν τοῦ ἀμφιφαοῦς· ἔχει γὰρ τινα, φησὶν, ἐν αὐτῷ μερίδα, τοῦτ' ἔστιν ἐν τάξει τινὶ τοῦ κυκλικοῦ γίνεται. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐκ τῶν στοιχείων μοίρας ταῦτα εἰρησθαι καὶ ἀπιστεῖν ἔξεστι καὶ πιστεύειν. ^[25]

10 τὴν δὲ ἐκεῖθεν ἤκουσαν σωματικὴν οὐσίαν, οὐδεμία μηχανὴ κατὰ φύσιν ἀνιούσης ψυχῆς μὴ οὐ συνεζᾶραι τοῦ πτώματος ἀναστᾶσαν, καὶ ταῖς σφαίραις ἐναρμοσθῆναι, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὴν οἰκείαν φύσιν ὥσπερ ἀναχυθῆναι. ἔσχαται μὲν οὖν αὗται δύο λήξεις, ἡ μὲν ἀμφικνεφεῖς, ἡ δὲ ἀμφιφαῖς οὖσα, εὐμοιρίας τε καὶ κακοδαιμονίας τὰ ἄκρα νειμάμεναι. πόσας δὲ οἶε μεταξὺ χώρας ἐν τῷ κύτει τοῦ κόσμου, ἑτεροφαεῖς τε καὶ ἑτεροκνεφεῖς, ἐν αἷς ἀπάσαις δίαιταν ἔχει ψυχὴ μετὰ τοῦδε τοῦ πνεύματος, ἦθη τε καὶ εἶδη καὶ βίους ἀμείβουσα; ἀναδραμοῦσα μὲν οὖν ἐπὶ τὴν οἰκείαν εὐγένειαν, ἀληθείας ἐστὶ ταμιεῖον· καθαρὰ γὰρ ἐστὶ καὶ διαφανὴς καὶ ἀκήρατος, θεὸς οὖσα καὶ προφητὴς, εἰ βούλοιο· καταπεσοῦσα δέ, ἀχλυοῦται καὶ ἀοριστεῖ καὶ ψεύδεται· τὸ γὰρ ὁμιχλῶδες τοῦ πνεύματος οὐ χωρεῖ τὴν τῶν ὄντων ἐνέργειαν. μεταξύ δὲ οὖσα, τῶν μὲν ἂν ἀμάρτοι, τῶν δὲ τυγχάνοι. γνωματεύσαις ἂν οὕτω καὶ δαιμονίαν φύσιν ἐν ἧτινι τάξει. τὸ γὰρ ἢ πάντως ἢ παρὰ μικρὸν ἀληθίζεσθαι θεῖόν ἐστιν ἢ πέλας τοῦ θεοῦ. τὸ δὲ γε πλάνον ἐν ταῖς προρρήσεσιν ἀληκτόν ἐστι τῶν ἀλινδουμένων εἰς ὕλην, ἐμπαθὲς καὶ φιλότιμον. ταύτη γὰρ ὑποδύεται τὸ σίραιον αἰεὶ καὶ θεὸν καὶ πρεσβύτερον δαίμονα, καὶ ἐνάλλεται καὶ καταλαμβάνει τὴν εὐτρεπισθεῖσαν χώραν τῇ φύσει τῇ μέζονι. ἐν ἀνθρώπῳ τε οὔσης ψυχῆς τάξιν ἂν ἐνθένδε φωράσαιμεν. ὅτῳ τὸ φανταστικὸν πνεῦμα καθαρὸν καὶ εὐόριστον, καὶ ὕπαρ καὶ ὄναρ ἀληθῆ τῶν ὄντων ἐκμαγεῖα δεχόμενον, οὗτος ἂν ὑπόσχεσιν ἔχοι, τό γε ἐπὶ τῷ τῆς ψυχῆς σχήματι, βελτίονος λήξεως. οὐχ ἥκιστα δὲ ἀπὸ τῶν φαντασμάτων, ἃ προβάλλει καὶ περὶ ἃ καταγίνεται, ὅτε μὴ ἔξωθεν ὑφ' ἐτέρου κινεῖται, ἐν ὁποίᾳ διαθέσει τυγχάνει τὸ ψυχικὸν πνεῦμα θηρῶμεν, χορηγούσης φιλοσοφίας εἰς τοῦτο κριτήρια, ὥς καὶ δεῖ τρέφειν αὐτὸ καὶ συνεπιμελεῖσθαι μήτοι ποτὲ πλανηθῆναι. τροφὴ δὲ ἀρίστη κατὰ τὴν ἐπιβλητικὴν δύναμιν ἐνεργεῖν, καὶ καθάπαξ νοερὰν εἶναι τὴν προβολὴν τῆς ζωῆς, ὅση δύναμις, τὰς τῶν ἀτόπων καὶ προπετῶν φαντασμάτων ὁρμὰς προλαμβάνοντας τοῦτο γὰρ ἐστὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐστράφθαι, καὶ ἄσχετον εἶναι τοῦ χείρονος, ὅσα ἀναγκαῖα μόνον προσομιλοῦντα. νοερὰ δ' ἐπιβολὴ χρῆμα τῶν συνισταμένων ἐπὶ τὸ πνεῦμα τηρικώτατον·

λεπτύνει γὰρ ἀρρήτως αὐτὸ καὶ πρὸς θεὸν ἀνατείνει. τὸ δὲ γενόμενον ἐπιτήδειον ἔλκει τῇ συγγενείᾳ πνεῦμα θεῖον εἰς ὁμιλίαν ψυχῆς, ὥσπερ ὅταν ὑπὸ πάχους συνειληθῇ καὶ γένηται μεῖον ἢ ὥστε πληρῶσαι τὰς ἀποδειχθείσας αὐτῷ χώρας ὑπὸ τῆς διαπλασάσης προνοίας ἄνθρωπον· αἱ δὲ εἰσιν ἐγκεφάλου κοιλῖαι· τότε τῆς φύσεως οὐκ ἀνεχομένης ἐν τοῖς οὔσι κενοῦ, πονηρὸν πνεῦμα εἰσκρίνεται. καὶ τί οὐκ ἂν πάθοι γενομένη συνέστιος ἀποτροπαίῳ κακῷ; τὰς γὰρ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ γενομένας τοῦ πνεύματος εἶναι χώρας, φύσις ἐστὶν ἢ χείρονος ἢ βελτίονος εἶναι πλήρεις. ^[45]

10 (50) ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀθέων δίκη τῶν μολυνάντων τὸ ἐν αὐτοῖς θεῖον· ἐκεῖνο δὲ τέλος εὐσεβείας, ἢ ὅ τι ἀγχοῦ τοῦ τέλους. Ἡμεῖς μὲν οὖν περὶ τῆς δι' ὀνείρων μαντικῆς λέγειν ἐπιβαλλόμενοι, ὥς ἂν μὴ ἀτιμάζοιεν αὐτήν, ἀλλ' ἐπιτηδεύοιεν οἱ ἄνθρωποι χρεῖαν τῷ βίῳ παρέχουσιν, ἐπὶ τούτῳ τὴν φανταστικὴν φύσιν περιειργάσμεθα.

11 ἐκ δὲ τοῦ λόγου τὸ μὲν ἐνθάδε χρεῖῳδες ἔλαττον ἀναπέφηνεν. καρπὸς δὲ ἀμείνων ὑγιούς πνεύματος ἀναγωγή ψυχῆς, ἱερὸν ὄντως κέρδος· ὥστε καὶ μελέτη τις εὐσεβείας ἐστὶ πειραῖσθαι μαντικὸν ἡμῖν αὐτὸ εἶναι. καὶ τινες ἤδη διὰ τὸ τοιοῦτο λιχνεῖα δελεασθέντες προγνώσεως, τράπεζαν τε ἀπὸ φλεγμαιοσύνης ἱερὰν καὶ ἄτυφον προὔθεντο, καὶ κοίτην ἡσπάσαντο καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον. ὁ γὰρ ὅσα τῷ Πυθοῖ τρίποδι τῇ κλίνῃ χρησάμενος, πολλοῦ δεῖ μάρτυρας ἀκολασίας τὰς ἐν αὐτῇ νύκτας ποιήσασθαι· ὁ δὲ καὶ προσεκύνησε θεὸν καὶ προσηύξατο. γίνεται δὲ πολὺ τὸ κατὰ μικρὸν συντιθέμενον, καὶ τὸ δι' ἄλλο γινόμενον εἰς μείζον ἀπετελεύτησεν, ἐρασθῆναι θεοῦ προιόντας, καὶ συναφθῆναί ποτε τοὺς οὐκ ἐπὶ τοῦτο τὰ πρῶτα ὀρμήσαντας. οὐκ οὖν ἄξιον ἀμελεῖν μαντικῆς, ὁδοιπορούσης ἐπὶ τὰ θεῖα, καὶ παρυφιστάμενον ἐχούσης τῶν ἐν ἀνθρώπου δυνάμει τὸ τιμιώτατον. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἐλάττων ἢ τῇδε χρεῖα τῆς συνημμένης ψυχῆς τῷ θεῷ, ὅτι τῆς ἐπαφῆς τῶν κρείττωνων ἡξίωται· οὔτε γὰρ ἀνεπίστρεπτός ἐστι τοῦ ζώου, καὶ ἐκ περιωπῆς ἐπισκοπεῖται τὰ κάτω πολὺ που τρανότερον ἢ μετ' αὐτῶν οὔσα καὶ συμπεφυρμένη τοῖς χείροσιν, ὥστε μένουσα ἀτρεμῆς δώσει τῷ ζῳῷ τὰ τῶν γινομένων ἰνδάλματα. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ λεγόμενον, κατιόντα μὴ κατιέναι, ὅταν ἀσχέτως ὁ κρείττων ἐπιμελῇται τοῦ χείρονος. ταύτην ἐγὼ τὴν μαντικὴν ἐμαυτῷ τε ἀξιῶ παρεῖναι καὶ παισὶ καταλιπεῖν, ἐφ' ἣν οὐ δεῖ βαδίζειν συσκευασμένους ὁδὸν μακρὰν ἢ πλοῦν ὑπερόριον, ὥσπερ Πυθῶδε καὶ ἐς Ἀμμωνος, ἀλλ' ἀρκεῖ καταδαρθεῖν χεῖρα νιψάμενόν τε καὶ εὐφημήσαντα· ἢ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῖ εἵμαθ' ἐλοῦσα, εὔχετ' Ἀθηναίῃ. Οὕτως αἰτήσομεν ὄνειρον, ὥσπερ ἴσως Ὅμηρος ἤτησεν. ^[30]

12 καὶ ἐπιτήδειος ἥς, πάρεστιν ὁ πόρρω θεὸς ὅτε γε καὶ μὴδὲ ταῦτα πραγματευσαμένων ἐκάστοτε παραγίνεται μόνον καταδαρθοῦσι· καὶ τοῦτ' ἔστιν ἢ πᾶσα πραγματεία τῆς τελετῆς, δι' ἣν οὐδεὶς πω πενίαν ὠδύρατο, ὥς ταύτῃ μειονεκτῶν τοῦ πλουσίου. ἔνιαι γέ τοι τῶν πόλεων τοὺς ἱεροφάντας, ὥσπερ Ἀθηναῖοι τοὺς τριηράρχους, ἀπὸ τῶν μεγίστων τιμημάτων αἰροῦνται. καὶ δεῖ δαπάνης συχνῆς καὶ τύχης οὐχ ἥκιστα συγκομίσαι Κρήσσαν βοτάνην, καὶ πτερὸν Αἰγύπτιον, καὶ ὁστέον Ἰβηρικόν, καὶ νῆ Δί' εἴ τι τεράστιον γῆς ἢ θαλάσσης ἐν παραβύστῳ φύεταί τε καὶ τρέφεται ἡμὲν δυσομέμου Ὑπερίονος ἢδ' ἀνιόντος. λέγεται γὰρ τοι καὶ ταῦτα καὶ πολλὰ τοιαῦτα περὶ τῶν τεχνευόντων τὴν θύραθεν μαντικὴν, πρὸς ἃ τίς ἂν ἰδιώτης ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ἀρκέσειεν; ἐνύπνιον δὲ ὀρᾷ μὲν ὁ πεντακοσιομέδιμνος, ὀρᾷ δὲ ὁ τριακοσιομέδιμνος· ἀλλὰ καὶ ὁ ζευγίτης οὐδὲν ἦττον, ὁ τὴν ἐσχατιὰν ἀπεργαζόμενος ὥστε ἀποζῆν· ἀλλὰ καὶ ὁ πρόσκωπος καὶ ὁ θῆς ὁμοίως, ὃ τε ἰσοτελὴς καὶ ὁ τιθεὶς τὸ μετοίκιον. διαφέρει δὲ οὐδὲν τῷ θεῷ, τίς ὁ Ἑτεοβουτάδης καὶ τίς ὁ Μανῆς ὁ νεώνητος· καὶ τὸ δημοτικὸν αὐτῆς μάλα φιλάνθρωπον, καὶ τὸ λιτὸν καὶ τὸ αὐτόσκευον μάλα φιλόσοφον, καὶ τὸ μὴ βίαιον εὐσεβές, καὶ τὸ πανταχοῦ παρεῖναι, καὶ μὴ καταλαβεῖν ὕδωρ ἢ πέτραν ἢ χάσμα γῆς, τοῦτο μέντοι γε θεοειδέστατον· τὸ δὲ μήτε πρὸς μίαν πρᾶξιν ἀσχόλους ἡμᾶς διὰ τὴν τοιάνδε μαντικὴν

γίνεσθαι, μηδὲ ἀφαιρεῖσθαι καιρὸν ὑπ' αὐτῆς, τοῦτο καὶ πρῶτον ἄξιον ἦν εἰρησθαι. οὐδεὶς γὰρ ἀπολιπὼν τι τῶν προὔργου καὶ ἐν χερσὶν ὥχετο καθευδήσων οἴκαδε, συγκείμενον αὐτῷ πρὸς ἐνύπνιον· ἀλλ' ὁ χρόνος, ὃν ἀνάγκη τῷ ζῳῷ δαπανᾶν εἰς τὴν φύσιν, οὐκ ἀρκούσης ἡμῖν τῆς οὐσίας εἰς ἐνέργειαν ἐγρηγόρσεως, οὗτος ἤκει κομίζων ἀνθρώποις τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἔργου μεῖζον τὸ πάρεργον, ἐπισυντιθεὶς τὸ αἰρετὸν τῷ ἀναγκαίῳ, καὶ τὸ εὖ εἶναι τῷ εἶναι. ἀλλ' αἶ γε προγνώσεις αἱ διὰ τῶν ποικίλων ὀργάνων παραγινόμεναι, ἀγαπητὸν εἰ τὴν πλείω μερίδα τοῦ βίου νειμάμεναι, παραχωρήσειάν τι ταῖς λοιπαῖς ἀπάσαις καὶ χρεῖαις καὶ πράξεσιν. ὣν εἰ πάνυ πρὸς τινι γένοιο, χαλεπῶς ἂν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς μαντικῆς ὠφελοῖτο· οὔτε γὰρ καιροῦ παντός, οὔτε τόπου παντὸς δέξασθαι κατασκευὴν τελετῆς, οὔτε πᾶσα εὐμάρεια συμπεριφέρειν τὰ ἐπ' αὐτὴν ὄργανα. ἵνα γὰρ ἄλλο μηδέν, ἀλλ' ἐφ' οἷς πρώην ἐστενοχωρήθη τὰ κολαστήρια, ἀπήνης ἐστὶν ἢ νεὼς κοίλης φορτία, μεθ' ὧν ἄλλα μέρη τῆς τελετῆς ἀπογραφεῖς ἄνδρες καὶ μάρτυρες. οὕτω γὰρ εἰπεῖν ἀληθέστερον, τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου πολλὰ διὰ τῶν ὑπηρετησάντων τοῖς νόμοις καταμηνύσαντος, ὑφ' ὧν ἐξαγορευθέντα δήμου βεβήλου γέγονε θεάματά τε καὶ ἀκροάματα. πρὸς οὖν τῷ σχέτλιον εἶναι συγκύπτειν εἰς τὰ τοιάδε, ὡς ἔγωγε πείθομαι, καὶ ἀπηχθιμένον θεῷ· τὸ γὰρ μὴ ἐθελοντὴν περιμένειν ὄντιν οὖν, ἀλλ' ὠτισμῷ καὶ μοχλείᾳ κινεῖν, ὁμοίον ἐστὶ βιαζομένοις, ὃ μηδ' ἐπ' ἀνθρώπων γενόμενον ὁ νομοθέτης εἶασεν ἀτιμώρητον. ^[45]

12 (50) πρὸς οὖν ἅπασιν τούτοις, ἅπερ ἐστὶ χαλεπά, τοῖς οὕτω μετιοῦσι τὸ μέλλον ὑπάρχει καὶ τὸ διακόπτεσθαι τὴν ἐνέργειαν, καὶ ὑπερροίσις ἰοῦσιν, ὥσπερ ἀπολείπειν τὴν τέχνην. ἔργον γὰρ οὐ μικρὸν ἀπανταχοῦ βαδίζοντας σκευαγωγεῖν τὰ ἐπὶ ταύτην ἐφόδια. ἀλλὰ τῆς γε δι' ὀνείρων μαντικῆς αὐτός τις ἐστὶν ἕκαστος ὄργανον· ὥστε οὐδὲ βουλομένοις ἔξεστιν ἀπολιπεῖν τὸ χρηστήριον· ἀλλὰ καὶ μένοντι συνοικουρεῖ, καὶ ἀποδημοῦντι συμπεριέρχεται, καὶ συστρατεύεται, καὶ συμπολιτεύεται, καὶ συγγεωργεῖ, καὶ συνεμπορεύεται. ταύτην οὐδὲ οἱ νόμοι τῆς βασκάνου πολιτείας κωλύουσιν, οὐδ' ἂν, εἰ βούλοιντο, δύναιντο· κατὰ γὰρ τῶν χρωμένων οὐκ ἔχουσιν ἔλεγχον. τί δ' ἂν καὶ ἀδικοῖμεν καθεύδοντες; οὐδ' ἂν διατάξαιτο τύραννος ὀνείρων ἀθεάμονας εἶναι, οὐκ εἰ μὴ γε καὶ τὸ καθεύδειν ἐκ τῆς ἀρχομένης ἀποκηρύξειεν. ἀλλὰ τοῦτο ἀνοήτου μὲν ἐστίν, οἷς ἀδύνατα βούλεται· ἀσεβοῦς δέ, οἷς ἐναντία νομοθετεῖ τῇ τε φύσει καὶ τῷ θεῷ. Ἰτητέον οὖν ἐπ' αὐτὴν καὶ γυναικὶ καὶ ἀνδρί, καὶ πρεσβύτῃ καὶ νέῳ, καὶ πένητι καὶ πλουσίῳ, καὶ ἰδιώτῃ καὶ ἄρχοντι, καὶ ἀστικῷ καὶ ἀγροδιαίτῳ, καὶ βαναύσῳ καὶ ῥήτορι. ^[65]

13 οὐ γένος, οὐχ ἡλικίαν, οὐ τύχην, οὐ τέχνην ἀποκηρύττει. πᾶσι πανταχοῦ πάρεστι, προφῆτις ἔτοιμος, ἀγαθὴ σύμβουλος, ἐχέμυθος. αὕτη μυσταγωγός τε καὶ μύστις, εὐαγγελίσασθαι μὲν ἀγαθόν, ὥστε μακροτέραν ποιῆσαι τὴν ἡδονὴν προαρπάσαντα τὴν ἀπόλαυσιν, καταμηνύσαι δὲ τὸ χεῖρον, ὥστε φυλάξασθαι καὶ προαποκρούσασθαι. καὶ γὰρ ὅσα ἐλπίδες, αἱ τὸ ἀνθρώπων βόσκουσι γένος, ὀρέγουσι χρηστά τε καὶ μείλιχα, καὶ ὅσα φόβος ἔχει προμηθῇ τε καὶ ὀνήσιμα, πάντα τοῖς ὀνείροις ἔνι, καὶ ὑπ' οὐδενὸς οὕτως ἐλπίζειν ἀναπειθόμεθα. καίτοι τὸ χρῆμα τῶν ἐλπίδων οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ φύσει πολὺ καὶ σωτήριον, ὥστε φασὶν οἱ κομποὶ σοφισταὶ μηδ' ἂν ἐθελῆσαι ζῆν τοὺς ἀνθρώπους ἔχοντας ὡς ἐγένοντο τὴν ἀρχήν. ἀπαγορεύειν γὰρ ὑπὸ τῶν περικεχυμένων τὸν βίον δεινῶν, εἰ μὴ τὰς ἐλπίδας αὐτοῖς ἐνέχεεν εἰς τὴν φύσιν ὁ Προμηθεύς, διαμονῆς φάρμακον, ὑφ' ὧν παραγόμενοι πιστότερον ἡγνῆται τοῦ φαινομένου τὸ προσδοκώμενον· αἱ δὲ τοσαύτην ἔχουσι τὴν ἰσχύν, ὥστε ὁ δεδεμένος ἐν πέδαις, ὅταν ἐφῇ τῷ βουλομένῳ τῆς γνώμης ἐλπίσαι, καὶ λέλυται, καὶ στρατεύεται, καὶ αὐτίκα διμοιρίτης ἐστί, καὶ μετὰ μικρὸν λοχαγός, ἔπειτα στρατηγός, καὶ νικᾷ καὶ θύει, καὶ στεφανηφορεῖ, καὶ παρατίθεται τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιο, Σικελικὴν, εἰ δὲ βούλοιο, Μηδικήν. καὶ μέντοι τοῖν ποδοῖν ἐπιλήσμων ἐστίν, ἕως εἶναι βούλεται στρατηγός. καίτοι πᾶν τοῦτο ὕπαρ ἐστὶν ὀνειρώττοντος καὶ ἐγρηγορότος ἐνύπνιον· περὶ γὰρ ταῦτόν ὑποκείμενον ἄμφω συνίστανται, τὴν φανταστικὴν φύσιν, ἣν ὅταν μὲν ἡμεῖς εἰδωλοποιεῖν ἐθελήσωμεν, ἐν τοῦτο παρέχεται χρήσιμον· ἐπαλείφει

τὸν βίον ἡμῶν εὐθυμία, καὶ κολακεύουσα τὴν ψυχὴν ταῖς πεπλανημέναις ἐλπίσιν, ἀναλαμβάνει τῶν δυσχερῶν τῆς αἰσθήσεως· ὅταν δὲ αὐτεπίτακτος ἡμῖν ἐλπίδα προβάληται· τοῦτο δὲ γίνεται καθευδόντων· ἐνέχυρον ἔχομεν τοῦ θεοῦ τὴν τῶν ὕπνων ὑπόσχεσιν· ὥστε ἥδη τις εὐτρεπίσας τὴν γνώμην εἰς τὸ χρήσασθαι μείζοσι πράγμασιν, ἃ προὔτεινεν αὐτῷ τὸ ἐνύπνιον, διττὸν ἠνέγκατο κέρδος, τό τε ἡσθῆναι πρὸ τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ παραγενομένοις ἐπισταμένως χρήσασθαι τῷ πάλαι προεσκέφθαι περὶ αὐτῶν, ὡς προσηκόντων αὐτοῦ τῷ βίῳ. ὥστε ἦν ὕμνησε τὴν ἐλπίδα ὁ Πίνδαρος περὶ ἀνδρὸς λέγων εὐδαίμονος, ὅτι ἄρα αὐτῷ γλυκεῖα καρδίαν ἀτάλλοισα κουροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνῶμαν κυβερνᾷ, φαίη τις ἂν οὐ περὶ τῆς ὕπαρ λέγεσθαι, τῆς ἀπατηλῆς, ἣν ἡμεῖς ἑαυτοῖς διαπλάττομεν. ἀλλ' ὅλον τοῦτο μικροῦ μέρους ἐνυπνίων ἔπαινος εἴρηται τῷ Πινδάρῳ. ἢ περὶ τοὺς ὀνειῖρους οὖν μαντική, σὺν τέχνῃ μετιοῦσα τὸ πεφηνός, βεβαιότεραν τὴν ἐλπίδα παρέχεται, ὥστε μὴ τοῦ φαυλοτέρου γένους δοκεῖν. ἢ δὲ Ὀμήρου Πηνελόπῃ, διττὰς ὑποτίθεται πύλας ὀνειῖρων, καὶ ποιεῖ τοὺς ἡμίσεις ἀπατηλοῦς, ὅτι σοφὴ τὰ περὶ ὀνειῖρων οὐκ ἦν· εἰ γὰρ ἡπίστατο τέχνην ἐπ' αὐτούς, πάντας ἂν διὰ τῶν κεράτων παρήνεγκεν. ^[45]

13 (50) πεποίηται γοῦν ἐξελεγχομένη καὶ ἀμαθίαν ὀφλισκάνουσα περὶ αὐτὴν δῆπου τὴν ὄψιν, ἥ μὴ δέον ἡπίστησε· χῆνες μὲν μνηστῆρες· ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις, εἴμ' Ὀδυσσεύς. ὁ δὲ ἦν ὁμωρόφιός, καὶ πρὸς ὃν ἡδολέσχει διὰ τῆς ὄψεως. δοκῶ μοι διὰ τῶν τοιούτων ἀκούειν Ὀμήρου λέγοντος, ὡς οὐκ ἄξιον ἀπογινώσκειν [οὔτε] ὀνειῖρων, οὐδὲ τὴν ἀσθένειαν τῶν χρωμένων ἐπὶ τὴν φύσιν μετατιθέναι τῶν ὀρωμένων. παρ' ὃ μὴδὲ Ἀγαμέμνων δίκαιός ἐστιν ἐγκαλεῖν ἀπάτην ὀνειῖρων, κακῶς ὑπολαβὼν περὶ τῆς νίκης τῆς μαντευτῆς· θωρηξαί σε κέλευσε κάρη κομόωντας Ἀχαιοὺς πανσυδίῃ· νῦν γάρ κεν ἔλοις πόλιν εὐρυάγυιαν. πρόεισιν οὖν ὡς αὐτοβοεῖ τὴν πόλιν αἰρήσων, ὅτι τοῦ πανσυδῆ παρήκουσεν, ὃ φησιν, εἰ πρὸς ἓνα τὸ Ἑλληνικὸν ἐξοπλίσειεν· τῷ δ' Ἀχιλλεύς τε καὶ ἡ Μυρμιδόνων φάλαγξ ἀπόμαχος ἦν, τὸ εὐψυχότατον τοῦ στρατεύματος. Ἄλις ἐγκωμίων, καὶ καταβάλωμεν. ^[65]

14 ἀλλ' ἢ παρὰ μικρὸν ἀγνωμοσύνης ἐάλωκα· ὅτι μὲν ἀγαθὴ συνεκπλεῦσαί τε καὶ συγκαταμεῖναι, καὶ συνεμπορεύσασθαι, καὶ συστρατηγῆσαι καὶ πᾶσι πάντα συγκατεργάσασθαι, ταῦθ' ἃ μικρὸν πρόσθεν εἶπον, τὰ δὲ εἰς αὐτὸν ἐμὲ παρ' αὐτῆς οὐπω δημοσιεύσας. καίτοι γε οὐδὲν οὕτω συνδιατίθεται τοῖς ἀνθρώποις, ὡς συμφιλοσοφεῖ, καὶ πολλὰ τῶν ὕπαρ ἀπόρων, ἐπειδὴ καθεύδοιμεν, τὰ μὲν ὅλα ἔφηνε, τὰ δὲ συνηυπόρησε. γίνεται γάρ τι τοιοῦτον, ὡς νῦν μὲν εἰσὶν ἐοικέναι πυρριζομένῳ, νῦν δὲ αὐτὸν εἶναι τὸν ἐξευρίσκοντα καὶ διανοούμενον· ἐμοὶ δὲ θαμὰ καὶ συγγράμματα συνεξείργασται. καὶ γὰρ νοῦν ἠνέτριψε, καὶ λέξιν ἐνήρμοσε, καὶ τὸ μὲν διέγραψε, τὸ δὲ ἀντεισήγαγεν. ἥδη δὲ ποτε καὶ τὴν ὅλην κατασκευὴν τῆς γλώττης ὑλομανοῦσάν τε καὶ φλεγμαίνουσαν ὀνομάτων καινότητι, ζήλῳ τῆς ἐκφύλου, τῆς ἀρχαίας Ἀτθίδος, ἢ δὲ διὰ θεοῦ νοουθετήσασα, τὸ μὲν τι εἰπόντος, τὸ δὲ τί ἐστιν εἰπόντος, τὸ δὲ δεῖξαντος ὄχθους τινὰς ἀπολεαίνειν ἐμπεφυκότας τῆς γλώττης, ἐπανήγαγέ τε ἐς τὸ σῶφρον, καὶ τὸ οἰδοῦν ἐκόλασε. καὶ κυνηγετοῦντί ποτε συνεπαλαμῆσατο μηχανὰς ἐπὶ τὰ σὺν τέχνῃ τῶν θηρίων καὶ θεόντα καὶ κρυπτόμενα, καὶ ἀπειπόντι δὲ ποτε καὶ ἀναζευγνύντι προσεδρεῖαν ἐπέταξε, καὶ τὴν τύχην εἰς κυρίαν ὑπέσχετο, ὥστε ἥδιον θυραυλῆσαι πιστεύσαντα· ἢ δέ, ἐπειδὴ παρῆν, ἢ κυρία, καὶ ἡ τύχη παρῆν, ἢ γε ὑπέδειξεν ἐσμούς δικτυαλῶτων καὶ δοριαλῶτων θηρίων. ἐμοὶ μὲν οὖν βίος βιβλία καὶ θήρα, ὅτι μὴ πεπρέσβευκά ποτε. ὡς οὐκ ὦφελον ἀποφράδας ἰδεῖν ἐνιαυτοὺς τρεῖς ἐκ τοῦ βίου. καὶ μέντοι τότε πλεῖστα δὴ καὶ μέγιστα ὠνάμην αὐτῆς. ἐπιβουλὰς τε γὰρ ἐπ' ἐμὲ ψυχοπομπῶν γοήτων ἀκύρους ἐποίησε, καὶ φήνασα καὶ ἐξ ἀπασῶν περισώσασα, καὶ κοινὰ συνδιώκησεν, ὥστε ἄριστα ἔχειν ταῖς πόλεσι, καὶ ἐς τὴν βασιλέως ὁμιλίαν τῶν πώποτε Ἑλλήνων θαρραλέωτερον παρεστήσατο. ἄλλοις δὲ ἄλλων μέλει· ἢ δὲ πάρεστι πᾶσι δαίμων ἀγαθὸς οὔσα ἐκάστω, καὶ ἐπιτεχνωμένη τι ταῖς ἐν ἐγγηγορόσι

φροντίσιν. οὕτω σοφόν τι χρήμα ψυχὴ σχολάσασα τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ἀγοραίων αἰσθήσεων ἐπεισαγουσῶν αὐτῇ παντοδαπὸν τὸ ἀλλότριον. ἅ τε γὰρ ἔχει τὰ εἶδη, καὶ ὅσα παρὰ νοῦ δέχεται, μόνῃ γενομένη παρέχει τοῖς ἐστραμμένοις ἐπὶ τὰ εἶσω, καὶ τὰ παρὰ τοῦ θείου πορθμεύει. συγγίνεται γὰρ αὐτῇ καὶ θεὸς ἐγκόσμιος οὕτως ἐχούσῃ, τῷ τὴν φύσιν αὐτῆς ὁμόθεν εἶναι. τὰ μὲν δὴ γένη ταῦτα τῶν ἐνυπνίων θεσπεσιώτερά ἐστι, καὶ ἢ πάντως ἢ παρὰ μικρὸν πάντως τρανὰ καὶ σαφεῖ, καὶ ἥκιστα τέχνης δεόμενα· ἀλλὰ ταῦτα μόνοις ἂν παραγένοιτο τοῖς κατ' ἀρετὴν ζῶσιν εἴτε φρονήσει πεπορισμένην, εἴτ' ἔθεσιν ἐγγενομένην. ^[5]

15 εἰ δέ ποτε καὶ ἄλλω τῷ, μόλις μὲν, ἀλλὰ γένοιτο' ἂν· πάντως γε οὐκ ἐπὶ σμικρῷ δὴ τινι τῶν ἀρίστων γενῶν ἐνύπνιον τῷ τυχόντι παρέσται. τὸ δὲ λοιπὸν καὶ πολὺ καὶ κοινότατον γένος, ἐκεῖνο ἂν εἴη τὸ ἡνιγμένον, καὶ ἐφ' ὃ δεῖ τὴν τέχνην παρασκευάσασθαι. γένεσίν τε γὰρ ἔσχεν, ὥς οὕτως εἰπεῖν, ἄτοπον καὶ ἀλλόκοτον, καὶ ὥς ἐκ τῶν τοιούτων βλαστῆσαν ἀσαφέστατον πρόεισιν. ἔχει γὰρ ὧδε περὶ αὐτοῦ· ὅσα φύσις ἔχει πάντων ὄντων, γενομένων, μελλόντων, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τρόπος ὑπάρξεως, εἰδῶλα ἀπορρεῖ, καὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν ἀποπάλλεται. εἰ γὰρ ἕκαστον αἰσθητὸν εἰδὸς ἐστὶν ὕλη συνδυασθέν, ἐφωράσαμεν δὲ τῆς ὕλης ἐν τῷ συνθέτῳ τὴν ἐκροήν, ὁ λόγος αἰρεῖ καὶ τὴν τῶν εἰδώλων φύσιν ἐξοχετεύεσθαι, ἵνα κατ' ἄμφω τὰ μέρη τὴν τοῦ ὄντος ἀξίαν ἀρνήσῃται τὰ γινόμενα. τούτων ἀπάντων τῶν ἀπορρεόντων εἰδώλων τὸ φανταστικὸν πνεῦμα κάτοπτρόν ἐστιν ἐμφανέστατον. περινοστοῦντα γὰρ ἄλλως καὶ διολισθαίνοντα στάσεως τῇ τε ἀοριστίᾳ τοῦ εἶναι καὶ τῷ παρὰ μηδενὸς τῶν ὄντων ἐπιγινώσκεσθαι, ἐπειδὴ ἐγκύρῃ τοῖς ψυχικοῖς πνεύμασιν, εἰδώλοις μὲν οὖσιν, ἔδραν δὲ ἔχουσιν εἰς τὴν φύσιν, τούτοις προσαπερείδονται καὶ ὥσπερ εἰς ἐστίαν αὐτὰ ἀναπαύονται. τῶν μὲν οὖν γενομένων, ἅτε ἤδη παρελθόντων εἰς τὴν τοῦ εἶναι ἐνέργειαν, σαφεῖ τὰ εἰδῶλα ἀποστέλλεται, μέχρις ἂν ὑπὸ χρόνου πλήθους ἀμενηνὰ καὶ ἐξίτηλα γένηται· τῶν δὲ ὄντων, ἅτε ἐστώτων ἔτι, μᾶλλον ἔμβια καὶ ἀριδηλότερα, ἀοριστότερα δὲ τῶν μελλόντων καὶ ἀδιάκριτα· προκυλινδήματα γὰρ ἐστὶν οὐπω παρόντων, φύσεως ἀτελοῦς ἐξανθήματα, οἷον ἀποσκιρτῶντα καὶ ἐξαλλόμενα σπερμάτων ἀποκειμένων αἰνίγματα. ταύτῃ καὶ δεῖ τέχνης ἐπὶ μελλόντων· ἐσκιαγραφημένα γὰρ ἐπ' αὐτοῦ πρόεισιν εἰδῶλα, καὶ οὐκ ἐμφανεῖς εἰκόνες, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ὄντων· θαυμαστά γέ τοι τὴν φύσιν ἐστὶ καὶ οὕτως ἔχοντα, ὅτι ἀπὸ μήπω γενομένων ἐγένετο. Ἄλλ' ἤδη γάρ τι καὶ περὶ τῆς τέχνης ῥητέον, ὥς ἂν παραγένοιτο. ^[35]

16 ἄριστον μὲν οὖν οὕτως παρεσκευακέναι τὸ πνεῦμα τὸ θεῖον, ὥς ἐφορείας ἀξιοῦσθαι νοῦ καὶ θεοῦ, ἀλλὰ μὴ δεξαμενὴν εἶναι τῶν ἀορίστων εἰδώλων. τροφή δὲ ἀρίστη διὰ τε φιλοσοφίας γαλήνην ἐμποιοῦσης παθῶν, ὅφ' ὧν κινήθωντων τὸ πνεῦμα, καθάπερ χώρα, καταλαμβάνεται, καὶ διὰ μετρίας διαίτης καὶ σώφρονος, ἥκιστα μὲν ἐξοιστρώσης τὸ ζῶον, ἥκιστα δὲ σάλον ἐμποιοῦσης εἰς τὸ ἔσχατον σῶμα· φθάνοι γὰρ ἂν ὁ κλόνος μέχρι τοῦ πρώτου, τὸ δὲ ἀτρεμές τε δεῖ καὶ ἀκλόνητον εἶναι. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο συνεῦξασθαι μὲν ἅπαντι ῥάδιον, συγκατεργάσασθαι δὲ ἀπάντων ἀμηχανώτατον, ἡμεῖς δὲ βουλόμεθα μηδενὶ τὸν ὕπνον ἀνόνητον εἶναι, φέρε τινὰ καὶ τοῖς ἀορίστοις ὄρον ζητήσωμεν, τοῦτ' ἔστι τέχνην περὶ τὰ εἰδῶλα συστησώμεθα. ἔχει δὲ οὕτως ὥσπερ ἐπὶ τῶν διαποντίων πλεόντων, ὅταν ποτὲ σκοπέλω τινὶ προεντύχῃσι, καὶ τ' ἀποβάντες ἴδωσι πόλιν ἀνδρῶν, ὅσάκις ἂν τὸν αὐτὸν σκόπελον ἴδωσι, τὴν αὐτὴν πόλιν σημαίνονται· καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν στρατηγῶν, οὓς οὐχ ὀρώντες ἀπὸ τῶν προδρόμων ἴσμεν ὅτι παρέσονται· τῶν γὰρ αὐτῶν φανέντων, αἰεὶ ποτε παρεγένοντο· οὕτω καὶ τοῖς εἰδώλοις ἐκάστοτε σημαινόμεθα τὴν τῶν ἐσομένων ἐνέργειαν· πρόδρομα γὰρ ἐστὶ ταῦτα τῶν αὐτῶν, καὶ ὅμοια τῶν ὁμοίων. ὥσπερ οὖν κυβερνήτου κακία ταῦτοῦ σκοπέλου φανέντος μὴ ἐπιγνῶναι, μηδ' ἔχειν εἰπεῖν παρ' ἥντινα γῆν τὸ σκάφος σαλεύει, καὶ ὁ τοιοῦτος ἀτέκμαρτα πλεῖ, οὕτως ὁ τὴν αὐτὴν ὄψιν πολλάκις ἰδὼν, εἰ μὴ κατεσημήνατο τίνος αὐτῷ προφητὴς ἐγένετο πάθους ἢ τύχης ἢ πράξεως, ἀνοήτως χρῆται τῷ βίῳ, καθάπερ ὁ κυβερνήτης ἐκεῖνος τῷ σκάφει. καὶ τὰς

διοσημείας προαγορεύομεν ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ τοῦ περιέχοντος, περὶ τὴν σελήνην ἄλως ἰδόντες, ὅτι πολλάκις ἰδόντων οὕτω χειμῶν ἠκολούθησεν, τῇ μὲν ἰῇ ἀνέμοιο γαλιναίης τε δοκεῦειν, ῥηγνυμένη ἀνέμοιο, μαραιομένη δὲ γαλήνης. αἱ δύο δ' ἂν χειμῶν περιτροχάοιντο σελήνην. μείζονα δ' ἂν χειμῶνα φέροι τρισέλικτος ἄλωή, καὶ μᾶλλον μελανεῦσα, καὶ εἰ ῥηγνύατο μᾶλλον. οὕτως ἐπὶ πάντων Ἀριστοτέλης τε καὶ ὁ λόγος φησὶν· ἡ μὲν αἴσθησις μνήμην, ἡ δὲ μνήμη πεῖραν, ἡ δὲ πεῖρα τέχνην ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς ὀνείρους βαδίσωμεν. Ἦθροισται μὲν οὖν ἐνίοις ἤδη βιβλία συχνὰ τῆς τοιαύτης παρατηρήσεως· ἀλλ' ἔγωγε αὐτῶν ἀπάντων καταγελῶ, καὶ ὀλίγον ὄφελος ἤγημαι. ^[35]

17 οὐ γὰρ ὥσπερ τὸ σῶμα τὸ ἔσχατον τῶν καθωμιλημένων στοιχείων, ἡ σύνοδος δύναται δέξασθαι τέχνην καθόλου καὶ λόγον τῇ φύσει συμπαρατείνοντα· ὥς γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ὑπὸ τῶν αὐτῶν ταῦτά πάσχει, μικρὰς οὔσης ἐν τοῖς ὁμοειδέσι τῆς διαφορᾶς τῆς πρὸς ἄλληλα, καὶ τὸ παρὰ φύσιν ἔχον ἐν αὐτοῖς οὐ λανθάνει νοσοῦν, οὐδὲ χρώμεθα τῷ τοιούτῳ γνώμονι· οὐχ οὕτως ἐπὶ τοῦ φανταστικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τῇ πρώτῃ φύσει διενήνοχεν ἄλλο ἄλλου· ἄλλο γὰρ ἄλλη σφαίρα προσήκει τῷ πλείονι τοῦ φυράματος· ἡ μᾶλα δὲ κεῖναί γε μακάρταται ἔξοχα πασέων ψυχῶν ποτὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προχέονται· κεῖνα δ' ὀλβισταί τε καὶ οὐ φατὰ νήματ' ἔχουσαι, ὅσαι ἀπ' αἰγλήεντος, ἄναξ, σέθεν, ἡδὲ καὶ αὐτοῦ ἐκ Διὸς ἐξεγένοντο, μίτου κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης. καὶ τοῦτ' ἄρα ἦν, ὅπερ ἠνίξατο Τίμαιος, διδοὺς ἐκάστη ψυχῇ σύννομον ἄστρον. αἱ δὲ καὶ τῆς φύσεως ἐκστάσαι, τῷ φιλοχωρῆσαι περὶ τὴν ὕλην, ἡ μὲν ἦττον, ἡ δὲ μᾶλλον, ὥς ἐκάστη ῥοπῆς ἐδυστύχησε, τὸ πνεῦμα ἐμόλυνεν. ἐνοικίζονται δὲ σώμασιν οὕτως ἔχουσαι, καὶ γίνεται βίος ὅλος ἐν ἀμαρτίᾳ καὶ νόσῳ τοῦ πνεύματος, αὐτῷ μὲν παρὰ φύσιν διὰ τὴν πρώτην εὐγένειαν· τῷ ζῳῷ δὲ κατὰ φύσιν, ὑπὸ γὰρ οὕτως ἔχοντος ἐψυχώθη· εἰ μὴ καὶ αὐτῷ φύσις ἐστὶν ἡ τάξις, εἰς ἣν ὑφ' ἑαυτοῦ τάττεται κακία καὶ ἀρετὴ χρώμενον. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὥσπερ πνεῦμα εὐτράπελον. πῶς ἂν οὖν ἐν τοῖς ἀνομοίοις καὶ φύσει καὶ νόμῳ καὶ πάθεσι, ταῦτά ἂν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐμφανίζοιτο; οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐδ' ἂν γένοιτο. πῶς δ' ἂν γένοιτο τὸ τεθολωμένον ὕδωρ καὶ τὸ διαφανές, καὶ τὸ μένον καὶ τὸ κινούμενον ὑπὸ τῆς αὐτῆς μορφῆς ὁμοίως διατεθῆναι; εἰ δὲ καὶ ὁ θολὸς ἄλλος ἐν ἄλλῳ κατὰ διαφορὰς χρωμάτων, καὶ αἱ κινήσεις ἐν σχηματισμοῖς πλείοσιν, οὕτως ἂν ἐν μὲν εἴῃ τῷ γένει τὸ ἀμαρτεῖν τῆς ἀκριβοῦς εἰκόνος, εἰ δ' ἔστι διάφορον, εἴτ' οὖν Φημονόη τις, εἴτε τῷ Μελάμπους, εἴτε ἕτερός τις ἀξιώσει καθόλου τι περὶ τῶν τοιούτων ἀφορίζειν καὶ διατάττεσθαι, πυθώμεθα αὐτῶν, εἰ φύσιν ἔχει καὶ τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ διάστροφον κάτοπτρον, τό τε ἐξ ἀνομοίων ὕλῶν ὅμοιον ἀποδιδόναι τοῦ δεικνυμένου τὸ εἶδωλον. ἀλλ' ἐκεῖνοί γε οὐδὲ τὴν ἀρχὴν, οἶμαι, πεφιλοσοφήκασιν τι περὶ τοῦ πνεύματος. τὸ δὲ οἰκεῖον αὐτῷ ὅπως ποτὲ ἔχον ἀπάντων ἠξίωσαν εἶναι κανόνα καὶ γνῶμονα. καὶ ἔγωγε οὐκ ἀναιρῶ τὸ καὶ διὰ πάντων εἶναι τῶν διαφερόντων ἐμφέρειαν, ἀλλὰ τὸ ἀσαφές διασπώμενον ἀσαφέστερον γίνεται· ἦν δὲ δήπου καὶ τὴν ἀρχὴν δυσεπίγνωστον τὸ τοῦ προεκθορόντος πράγματος εἶδωλον. ἔτι δὲ χαλεπώτερον ἐλεῖν ἐν ἐκάστῳ τρόπῳ κοινῷ φαντάσματι παραπλήσιον. Διὰ ταῦτα μὲν ἀπογνωστέον τοῦ κοινού· ἅπασιν νόμους γενέσθαι· ἑαυτὸν δὲ τις ἕκαστος ὕλην ἐχέτω τῆς τέχνης· ἐγγραφέτω τῇ μνήμῃ τίσι καὶ πότε συνηνέχθη πράγμασιν, ἐπὶ ποδαπαῖς ποτε ταῖς ὄψεσιν. ^[45]

18 οὐ χαλεπῶς ἔξις ἀθροίζεται περὶ τὸ σὺν χρεῖα τινὶ μελετώμενον· ὑπομιμνήσκει γὰρ τῆς μελέτης ἡ χρεῖα, καὶ μάλιστα ὅταν εὐπορῇ τῆς ὕλης ἐκάστοτε. τί δ' ἂν ἐνυπνίων γένοιτο ἀφθονώτερον; τί δ' ἐπαγωγώτερον; ἃ καὶ τοὺς ἡλιθίους ἐφέλκεται, περὶ αὐτῶν τι φροντίσαι, ὥστε αἰσχρὸν ἂν εἴῃ τοὺς τὰ δέκα ἀφ' ἧβης γεγονότας ἐτέρου μάντεως ἔτι προσδεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ παρ' ἑαυτῶν συνηννοχένοι τῆς τέχνης ἀμύπολλα θεωρήματα. σοφὸν δ' ἂν εἴῃ καὶ γράφειν τὰ τε ὕπαρ καὶ ὄναρ ὀράματα καὶ συμπτώματα, εἰ μὴ πρὸς τὸ καινὸν τῆς ἐπινοίας ὁ τῆς πόλεως τρόπος ἀγροικιεῖται. ἐπεὶ ἡμεῖς ἀξιώσομεν ταῖς καλουμέναις ἐφημερίσι τὰς ὑφ' ἡμῶν ὀνομαζομένας

ἐπινυκτίδας συνάπτοντας ἔχειν τῆς ἐν ἑκατέρᾳ ζωῇ διεξαγωγῆς ὑπομνήματα· ζῶν γάρ τινα τὴν κατὰ φαντασίαν ὁ λόγος ἐτίθετο, νῦν μὲν βελτίω, νῦν δὲ χείρω τῆς μέσης, ὥς ἂν ὑγιείας ἔχῃ τὸ πνεῦμα καὶ νόσου. οὕτως οὖν εἰς τὴν παρατήρησίν τι προὔργου ποιοῖμεν, ὅφ' ἥς ἡ τέχνη συναύξεται, οὐδενὸς ἡμῖν ἐκ τῆς μνήμης διολισθαίνοντος, καὶ τὰ ἄλλα ἀστεία τις ἂν εἴη ψυχαγωγία, ἱστορία τιμᾶν ἑαυτὸν ἐργηγορότα τε καὶ καθεύδοντα. ἀλλὰ καὶ οἷς ἐπιμελές ἐστὶ τῆς γλώττης, οὐκ οἶδ' εἴ τις ὑπόθεσις ἀντὶ ταύτης ἑτέρα παντοδαπὸν ἂν γύμνασμα γένοιτο τῆς ἐν τῷ λέγειν δυνάμεως. εἰ γὰρ τὰς ἐφημερίδας ὁ Λήμνιος σοφιστὴς ἀγαθὰς εἶναι διδασκάλους φησὶ τοῦ περὶ ἅπαντος εὖ εἰπεῖν τῷ μηδὲ τῶν μειόνων ὑπερορᾶν, ἀλλ' ἀνάγκην εἶναι διὰ πάντων ἰέναι φαύλων τε καὶ σπουδαίων, πῶς οὐκ ἄξιον ἄγεσθαι τὰς ἐπινυκτίδας εἰς ἐρμηνείας ὑπόθεσιν; ἴδοι δ' ἂν τις ὅσον τὸ ἔργον, ἐπιχειρήσας συμπαρατείνειν τὸν λόγον τοῖς φάσμασιν, ὅφ' ὧν χωρίζεται μὲν τὰ φύσει συνόντα, συνάγεται δὲ τὰ φύσει κεχωρισμένα, καὶ δεῖ τῷ λόγῳ τὸν μὴ πεφαντασμένον φαντάσαι. Ἀλλ' οὐ τί γε φαῦλον τὸ ἔργον, ἐν τῇ ψυχῇ γενόμενον ἀλλόκοτον κίνημα διαβιβάζειν ἐφ' ἕτερον. ^[30]

19 ὅταν δὲ τῇ φαντασίᾳ ἐξωθῇται μὲν τοῦ εἶναι τὰ ὄντα, ἀντεισάγῃται δὲ εἰς τὸ εἶναι τὰ μηδαμῇ μηδαμῶς μήτε ὄντα μήτε φύσιν ἔχοντα εἶναι, τίς μηχανὴ τοῖς οἴκοθεν ἀνεγνωστοῖς παραστήσῃ φύσιν ἀκατονόμαστον; ἡ δὲ ταῦτ' οὕτε εἶδη πολλὰ καὶ ἅμα πάντα, οὐδὲ σὺν χρόνῳ φέρουσα δείκνυσι· καὶ μέντοι ταῦτα ὥς ἂν ἔχῃ τε καὶ ὀρέγῃ τὸ ἐνύπνιον. οἰόμεθα γὰρ ἅπαν ὅ τι ἂν βούληται· ἐν οἷς ἅπασι καὶ τὸ διαγενέσθαι μὴ λίαν ἀσχημονοῦντα, τελειοτάτης ἂν εἴη ῥητορικῆς. νεανιεύεται δὲ ἡμῶν καὶ κατ' αὐτῆς ἡδὴ τῆς γνώμης, ἐνδιδοῦσά τι πλεόν τοῦ οἶσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἀπαθῶς διακείμεθα περὶ τὰ θεάματα, ἀλλ' ἰσχυραὶ μὲν αἱ συγκαταθέσεις τε καὶ προσπάθειαι, ἀποστυγοῦμεν δὲ οὐχ ἥκιστα, καὶ αἱ συχναὶ περὶ ταῦτα μαγγανεῖαι καθεύδουσιν ἐπιτίθενται· ἢ τε ἡδονὴ τότε δὴ καὶ μάλιστα μελιχώτατον, ὥς ἐναπομόργνυσθαι ταῖς ψυχαῖς μίση καὶ ἔρωτας εἰς τὴν ὕπαρ ζωὴν. εἰ δὴ τις μέλλοι μὴ ἄψυχα φθέγγεσθαι, ἀλλ' ὅτου χάριν ἐσπουδάσθῃ ὁ λόγος ἐπιτελεῖν, ἐν ταύτῳ πάθει καὶ ταῖς αὐταῖς ὑπολήψεσι καθιστάναι τὸν ἀκουστήν, κινουμένων ἂν δέοιτο τῶν ῥημάτων. ἡδὴ δὲ τις ἅμα καὶ νικᾷ, καὶ βαδίζει, καὶ ἵπταται, καὶ χωρεῖ πάντα ἢ φαντασίᾳ· πῶς δ' ἂν λέξις χωρήσειε; καὶ καθεύδει τις ὄναρ, καὶ ὄναρ ὀρᾷ, καὶ διανέσθῃ καθεύδων, ὥς οἶεται, καὶ τὸν ὕπνον ἀπετινάξατο κείμενος, καὶ φιλοσοφεῖ τι περὶ τοῦ φανέντος ὀνείρου, καθὰ οἶδε, καὶ τοῦτο ὄνειρος, ἀλλ' ἐκεῖνο διπλοῦς· εἴτ' ἀπιστεῖ, καὶ οἶεται τὸ παρὸν ὕπαρ εἶναι, καὶ ζῆν τὰ φαινόμενα. ἐντεῦθεν ἀνὰ κράτος ἢ μάχῃ, καὶ ὀνειρώττει τις ἀγῶνα πρὸς αὐτὸν, ἀπολιπεῖν τε καὶ διεγείρεσθαι, καὶ πείραν λαβεῖν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ἀπάτην φωρᾶσαι. οἱ μὲν οὖν Ἀλῳάδαι κολάζονται τὰ θετταλῶν ὄρη τοῖς θεοῖς ἐπιτειχίζοντες· καθεύδοντι δὲ οὐδεὶς Ἀδραστείας νόμος ἐμποδῶν, τὸ μὴ οὐκ ἀπᾶραι τῆς γῆς εὐτυχέστερον Ἰκάρου, καὶ ὑπερπτήναι μὲν ἀετούς, ὑπεράνω δὲ καὶ αὐτῶν γενέσθαι τῶν ἀνωτάτων σφαιρῶν. καὶ τὴν γῆν τις ἀποσκοπεῖται πόρρωθεν, καὶ οὐδ' ὀρωμένην τῇ σελήνῃ σημαίνεται. ἔξεστι δὲ καὶ ἄστρασι διαλέγεσθαι, καὶ τοῖς ἀφανέσιν ἐν κόσμῳ συνεῖναι θεοῖς. τό γέ τοι χαλεπὸν λεγόμενον, τότε ῥάδιον γίνεται, θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς· οὐδὲ τούτων μέντοι φθόνος οὐδὲ εἷς. μετὰ γὰρ μικρὸν ἐπὶ γῆς οὐδὲ ἦλθεν, ἀλλ' ἔστιν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐνυπνίων, ὥς τὸ κλέψαι τοῦν μέσῳ, καὶ μὴ σὺν χρόνῳ ποιῆσαι· εἴτα προβατίοις τε διαλέγεται, καὶ τὴν βληχὴν ἡγεῖται φωνήν, καὶ λεγόντων ξυνήσιν. οὕτω μὲν καινόν, οὕτω δὲ πολὺ τὸ πλάτος τῶν ὑποθέσεων, εἴ τις αὐταῖς ἐπαφίεναι τοὺς λόγους θαρσύνειεν. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι καὶ τοὺς μύθους ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἐνυπνίων λαβεῖν, οἷς καὶ ταῶς καὶ ἀλώπηξ καὶ θάλαττα φθέγγονται. ὀλίγα ταῦτα πρὸς τὴν αὐτονομίαν τῶν ὕπνων. ἀλλὰ καίπερ ἐλαχίστη μερὶς τῶν ἐνυπνίων ὄντες οἱ μῦθοι, ὅμως ὑπὸ τῶν σοφιστῶν ἡγαπήθησαν εἰς παρασκευὴν ἐρμηνείας. ^[45]

19 (50) καίτοιγε οἷς ἀρχὴ τῆς τέχνης ὁ μῦθος, πρέπον ἂν γένοιτο τέλος ἐνύπνιον· καὶ πρόσεστι τὸ μὴ μάτην ἡσκηκέναι τὴν γλῶτταν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν μύθων, ἀλλ' εἶναι καὶ γνώμη σοφώτερον. Ἴτω

δὴ πᾶς, ὅτῳ σχολὴ καὶ εὐμάρεια ζῆν, εἰς ἀναγραφὴν τῶν τε ὕπαρ καὶ ὄναρ αὐτῷ
συμπίπτοντων· δαπανάτω τι τοῦ χρόνου, ἅφ' οὗ κράτιστον μὲν τὸ παραγινόμενον ἀπὸ τῆς
διανοίας τοῦ γράμματος, ἀγεῖραι τὴν μαντικὴν, ἣν ὑμνήκαμεν, ἥς οὐδὲν ἂν γένοιτο πρᾶγμα
πολυωφελέστερον. ^[5]

20 οὐ μὴν οὐδὲ ἡ λέξις ἀπόβλητον τὸ τῶν πραγμάτων ἐφόλκιον· φιλοσόφῳ μὲν γὰρ ἂν γένοιτο
παίγνιον, χαλῶντι τοῦ τόνου καθάπερ οἱ Σκυῖται τὰ τόξα· ῥήτορι δὲ αὐτὴν ἐπιτάζωμεν
κολοφῶνα τῶν ἐπιδείξεων. ὥς οὐκ ἐν καιρῷ μοι δοκοῦσιν ἐμμελετᾶν τὴν δεινότητα Μιλτιάδῃ
καὶ Κίμωνι καὶ τισι καὶ ἀνωνύμοις, καὶ πλουσίῳ καὶ πέννητι τὰ ἐκ πολιτείας ἐχθροῖς, ὑπὲρ ὧν
ἐγὼ καὶ πρεσβύτεας ἀνθρώπους εἶδον ἐν θεάτρῳ ζυγομαχοῦντας· καίτοι γε ἦσθην ἐπὶ φιλοσοφίᾳ
μᾶλα σεμνῶ, καὶ εἰλκέτην ἐκάτερος αὐτοῖν, ὥς εἰκάσαι, τάλαντα πώγωνος, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς
ἐκώλυσεν ἡ σεμνότης λαιδορεῖσθαι τε καὶ ἀγανακτεῖν, καὶ τῷ χεῖρε περιδινεῖν ἀκόσμως ἐν τῷ
διατίθεσθαι λόγους ἀποτάδην ὑπὲρ ἀνδρῶν, ὥς μὲν ἐγὼ τότε ὦμην, ἐπιτηδείων, ὥς δὲ
ἔφθασαν οἱ μεταδιδάξαντες, οὔτε ὄντων, οὔτε γενομένων ποτέ, μὴ ὅτι ἐπιτηδείων, ἀλλ' οὐδὲ
τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ φύσει. ποῦ γὰρ ἂν εἴη καὶ πολιτεία τοιαύτη, γέρας ἀριστεῖ διδοῦσα κτείνει
πολίτην ἀντιπολιτευόμενον; καίτοι γε ὅστις ἐνενηκοντούτης ὦν πλάσμα ἀγωνίζεται, εἰς ποῖον
καιρὸν ἀνατίθεται τὴν τῶν λόγων ἀλήθειαν; ὅλως δὲ οὐδὲ ἐπαίειν μοι δοκοῦσι τοῦ τῆς
μελέτης ὀνόματος, ὅτι φησὶ δι' ἄλλο σπουδάζεσθαι· οἱ δὲ τὴν παρασκευὴν τέλος ἤγηνται, καὶ
τὴν ὁδόν, ὥς ἐφ' ὃ δεῖ βαδίζειν, ἡγάπησαν· τὴν γὰρ μελέτην ἀγῶνα πεποιήνται, ὥσπερ εἴ τις ἐν
παλαιστρᾷ χειρονομήσας, ἀξιῶσει παγκράτιον ἐν Ὀλυμπίᾳ κηρύττεσθαι. τοσοῦτος ἄρα νοῦ μὲν
αὐχμός, ἐπομβρία δὲ λέξεων τοὺς ἀνθρώπους κατέσχευεν, ὥς εἶναί τινας, οἳ δύνανται λέγειν, οὐκ
ἔχοντες ὅ τι δεῖ λέγειν, δέον ἀπολαύειν ἑαυτῶν, ὥσπερ Ἀλκαῖός τε καὶ Ἀρχίλοχος, οἳ
δεδαπανήκασιν τὴν εὐστομίαν εἰς τὸν οἰκεῖον βίον ἐκάτερος. καὶ τοίνυν ἡ διαδοχὴ τοῦ χρόνου
τηρεῖ τὴν μνήμην ὧν τε ἤλγησαν, ὧν τε ἤσθησαν. οὔτε γὰρ κενεμβατοῦντας τοὺς λόγους
ἐξήνεγκαν, ὥσπερ τὸ νέον τοῦτο τὸ σοφὸν γένος ἐπὶ συμπεπλασμέναις ταῖς ὑποθέσεσιν, οὔτε
ἐτέροις κατεχαρίσαντο τὸ σφέτερον ἀγαθόν, ὥσπερ Ὅμηρος καὶ Στῆσίχορος τὸ μὲν ἥρωικόν
φῦλον διὰ τὰς ποιήσεις αὐτῶν ἐπικυδέστερον ἔθεσαν· καὶ ἡμεῖς ὠνάμεθα τοῦ ζήλου τῆς ἀρετῆς·
αὐτοὶ δὲ τό γε ἐφ' ἑαυτοῖς ἡμελήθησαν, περὶ ὧν οὐδὲν ἔχομεν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ποιηταὶ δεξιοί. ὅστις
οὖν ἐρᾷ τοῦ παρ' ἀνθρώποις εἰς ἔπειτα λόγου, καὶ σύνοιδεν ἑαυτῷ δυναμένῳ τίκτειν ἐν δέλτοις
ἀθάνατα, μετίτω τὴν παρανομουμένην ὑφ' ἡμῶν συγγραφὴν. θαρρῶν ἑαυτὸν παρατιθέσθω τῷ
χρόνῳ· ἀγαθός ἐστι φύλαξ, ὅταν κατὰ θεόν τι πιστεύηται. ^[45]